

Dobrý pastýř

Brněnský pravoslavný věstník

číslo 8

květen 2005 l.p.

**Kristus vstal z mrtvých,
smrtí smrt překonal a jsoucím
ve hrobech život daroval.**

Milí bratři a sestry v Kristu, drazí věřící brněnské církevní obce,

Slovo úvodem

srdečně Vás zdravím s velkým svátkem svaté Paschy věčně živým a radostným velikonočním pozdravem **Kristus vstal z mrtvých! – Christos voskresel!** Ať velikonoční radost z Kristova Vzkříšení naplní i Vaše srdce duchovní a věčnou radostí. Dovoluji si Vám při příležitosti tohoto velkého svátku popřát hodně zdraví, štěstí, sváteční pohodu a mnoho milostí od Vzkříšeného Spasitele.

Váš duchovní otec prot. Josef Fejsak

Vzkříšení Kristovo viděvše, pokloňme se svatému Pánu Ježíši Kristu, jedinému bezhříšnému. Kříží tvému klaníme se, Kriste, a svaté vzkříšení tvé opěváme a slavíme; neboť ty jsi Bůh náš, kromě tebe jiného neznáme a jméno tvé vzýváme. Pojďte všichni věřící, pokloňme se svatému vzkříšení Kristovu, neboť hle, skrze kříž přišla radost celému světu.

**Vždycky blahoslaviče Pána, opěváme vzkříšení jeho;
neboť ukřižování přetpěv, smrti smrt překonal.**

(nedělní píseň z jitřní bohoslužby čtená po Evangeliu)

Drazí čtenáři, jest vzkříšení den, osvětleme se!

Intenzita světla, jež se rozlilo v okamžik Kristova vzkříšení z temného hrobu, musela být nesmírná! Celá příroda nejdříve ustrnula, když viděla, jak sám Život nesmrtelný, Kristus Bůh náš, je pokládán do hrobu, avšak v zápětí se zaradovala nadpozemskou radostí při pohledu na našeho Pána, jak vystupuje ze země hlubiny, láme věčné závory smrti a po třech dnech vstává z hrobu jako Jonáš z jícnu mořské ryby. Prvním svědkem Kristova vzkříšení, jemuž se nyní klaníme a jež oslavujeme, byla tedy sama příroda: temný hrob, skály kolem něj, ale i stromy, řeky a vyprahlá poušť, ba i vzduch... Celý svět se rázem díky životodárnému Božímu hrobu naplnil aromaty vonných mastí, jimiž bylo pomazáno tělo Kristovo. Celý svět se rázem ponořil do světla. I my nyní stojíme před prázdným Kristovým hrobem, ozáření jeho světlem, a divíme se tomu zárazku nejsme schopni vyjádřit jeho velikost, a proto jen voláme: *Vzkříšení tvé, Kriste Spasiteli, andělé opěvují na nebesích; dejž, abychom i my na zemi čistým srdcem tebe oslavovali.*

Evangelium je „svědectvím založeným na osobní zkušenosti“, říká ctihodný o. Justin Popovič. Svědectví, o němž je řeč, nám podává i „syn hromu“, sv. evangelista Jan, jehož Pán nejvíce miloval. Poslechněme si, co říká: „Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám... aby naše radost byla úplná.“ (1 Jan 3-4) A na jiném místě Sv. Pisma se píše: „Toto je ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a který je zapsal; a my víme, že jeho svědectví je pravdivé.“ (Jan 21,24) Mnozí naši blízcí a přátelé se nás dnes ptají, proč je svátek Vzkříšení pro nás „svátkem nad svátky a slavností nad slavnostmi“. Jediná okamžitá odpověď, která nás napadá, zní: *Neboť v něm oslavujeme Krista na věky.* Věčnost, o níž hovoříme, se dotýká každého opravdového následovatele vzkříšeného Krista; dotkla se sv. Jana Teologa, stejně tak se dnes dotýká i nás, neboť Kristus je věčně živý, je tentýž „včera, dnes i navěky“ (Žid 13,8). Stejně slavným a zároveň věčným se může stát jeho zmrtvýchvstání pro ty, kteří jej ze srdce touží spatřit. A jelikož je vzkříšení den, osvětleme se, lidé! *Pascha jest, Pascha, Hospodinova Pascha. Neboť Kristus, Bůh náš, od smrti k životu a ze země k nebi nás převedl, kteří zpíváme vítěznou píseň: Vstal z mrtvých Kristus...*

*V pravé Kristově lásce Váš Michal Dvořáček,
odpovědný redaktor*

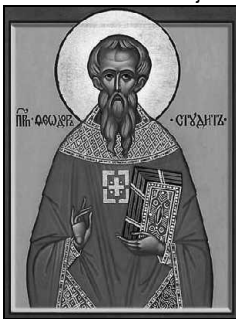
Poučné slovo na Velkou neděli Paschy

Ctihodný Theodor Studita

Co je to, co vidím, nejmilejší moji bratři, milovníci Krista, kteří ctíte svátky? Jaká světlonosná oslava? Jaká hojnost světla a veselí? Co tak ozářilo Církev? Co tak rozjasnilo celou zemi? Co je příčinou tak velké radosti a světlosti? Ještě včera jste přebývali v zármutku, dnes však již přebýváte v duševní blaženosti; včera v naříkání, dnes ve světle; včera v usedavém pláči, ale dnes již v radostném zvolání... Možná se zeptáte: Co je příčinou toho všeho? Co způsobilo takovou radost a světlost? Kristus vstal z mrtvých, a proto se celý svět raduje. Svou životodárnou smrtí totiž zničil smrt a všichni, kteří přebývali v podsvětí, se osvobodili z okovů; otevřel Ráj a učinil jej dostupným všem. Ó hlubino nedomyslitelná! Ó výšino nezměřitelná! Ó tajemství strašné, převyšující sílu rozumu! Andělé zpívají a veselí se z našeho spasení. Proroci se radují při pohledu na svá vyplněná proctví... Veškeré stvoření společně oslavuje, neboť pro ně zazářil spasitelný den, znovu zazářilo Slunce pravdy. Kdo důstojně oslaví blaho dat' tohoto světlého dne? Kdo velkolepě vyjádří sílu tohoto tajemství? Kdo jiný než zlatý náš otec Jan, jehož hlas všude proniká, hromohlasý kazatel, nejsvětější a nejzářivější svíce oikumény, pravý pastýř a učitel, nejmoudřejší a nejzručnější lékař duší, věrný přímluvce hříšníků, jenž kolem sebe rozlévá zlatoslové potoky mohutnější než sám Nil... Zlatý, zlatý jazykem a zlatý ústy – sám sv. Jan Zlatoústý. On nechť zvelebí, oslaví a zahrne chválami onu sílu tajemství, a nechť nám zvěstuje několika krátkými slovy o blahodati tohoto svátku. Hle, to je on, již přichází. Je připraven, aby hovořil jako krasomluvec, vládnoucí hojností slov, a jako velehlasaná polnice Ducha Svatého. A my se připravme jej vyslechnout a budme pozorní, abychom pochopili, co nám zvěstuje druhý zvěstovatel pokání. Poslechněme nyní, co říká ve svém poučném slově svatý náš otec Jan Zlatoústý, arcibiskup caňhradský, na svatý den slavného a spasitelného Vzkříšení Krista Boha našeho...

(Slovo sv. Jana Zlatoústého) Je-li kdo nábožný a bohabojný, nechť se pokochá touto blahou a jasnou slavností. Je-li kdo sluhou moudrým, nechť vejde v veselím v radost Pána svého. Strá-

dal-li kdo tím, že se postil, nechť obdrží nyní odměnu. Pracoval-li kdo od první hodiny, nechť přijme dnes mzdu spravedlivou. Přišel-li kdo po třetí hodině, nechť koná slavnost s díky. Dospěl-li kdo po šesté hodině, nechť nezoufá, neboť nic mu nebude ubráno. Dospěl-li kdo po deváté hodině, ať přistoupí bez rozpaků a bázně. Dostihl-li kdo o jedenácté hodině, ať se nebojí a přistoupí: neboť Vládce jest laskavý a přijme posledního jako prvního; uspokojí toho, kdo přišel o jedenácté hodině, právě tak jako dělníka od hodiny první (Mat 20,13); milostiv jest k poslednímu a laskavý k prvnímu; i onomu dává i tohoto obdaruje; přijímá skutky a vítá úmysly; váží si činnosti a chválí návrhy. Pročež vejďte všichni v radost Pána svého. I první i druzí mzdu přijměte. Bohatí i chudí společně jásejte; zdrženliví i nedbalí ctěte tento den. Kdo se postil i kdo se nepostil, radujte se dnes. Stůj jest plný, požívejte všichni. Pokrm jest připraven, nikdo ať neodchází lačný.

Všichni požívejte hostiny víry, všichni přijměte bohatství dobroty. Nikdo ať nenaříká, že má nedostatek; neboť zjevilo se společné království. Nikdo ať nepláče nad přestupky, neboť z hrobu zazářilo odpuštění. Nikdo se neboj smrti, neboť nás vysvobodila smrt Spasitelova. Zničil ji ten, který od ní byl jat, a přemohl peklo, když do něho sestoupil. Peklo se zarmoutilo, když okusilo z jeho těla. Předvidaje to, prorok Izaiáš zvolal: *Peklo bylo plno trpkosti, když tebe tam dole potkalo* (Iz 14,19). Bylo plno trpkosti, neboť bylo odstaveno. Bylo plno trpkosti, neboť bylo přemoženo, bylo plno trpkosti, neboť bylo umrtveno; bylo plno trpkosti, neboť bylo sesazeno; bylo plno trpkosti, neboť bylo spoutáno. Přijalo tělo a připadlo Bohu. Přijalo zemi a utkalo se s nebem. Přijalo, co vidělo, a upadlo do toho, čeho nevidělo. *Kde jest, smrti, osten tvůj? Kde, peklo, tvé vítězství* (1 Kor 15,55)? Kristus vstal z mrtvých, a tys svrženo. Kristus vstal z mrtvých, a padli démonové. Kristus vstal z mrtvých, a radují se andělé. Kristus vstal z mrtvých, a vládne život. Kristus vstal, a není nikoho v hrobě. Kristus vstal z mrtvých, *stav se prvotinou těch, kteří zesnuli* (1 Kor 15,20). Jemu náleží sláva a panování na věky věkův. Amen.

z ruštiny přeložil m. d.

„Na všechny bohoslužby vzpomínám s nostalgií“

rozhovor s Vasiliosem Kourafalosem, řeckým studentem farmacie

Pro mnohé věřící z naší brněnské farnosti zůstalo skryto, že ji na podzim minulého roku navštívil jeden na první pohled nenápadný cizinec. O koho vlastně šlo a proč stojí jeho osoba za to, abychom ji zde ve stručnosti připomněli? Jednalo se o pravoslavného studenta (31 let), farmaceuta z Řecka, který vedle práce na své doktorandské aspirantuře na Masarykově univerzitě (MU) v Brně zavítal i do našeho svatého chrámu, a to nejednou... Z jeho asi tříměsíčního pobytu a intenzivní přítomnosti v naší církevní obci vzešlo pevné přátelství, které trvá dodnes. Rozhovor s Vasiliosem Kourafalosem je svědectvím toho, že mezi laiky jsou často velmi pozoruhodní lidé, jejichž vyprávění je stejně tak zajímavé a přínosné jako interview s duchovními.

Milý Vasilios, jaký byl hlavní důvod tvého pobytu v ČR? A proč jsi zvolil naše město?

Ke všemu došlo velmi nečekaně. Minulé léto mi můj profesor v Athénách navrhl, abych v rámci přípravy své disertační práce odjel do České republiky a pracoval zde na výzkumu některých molekul, který jsem započal již zde v Řecku. Připomínám, že jsem farmaceut a předmětem mé doktorandské práce je složení chemických molekul s možnou farmaceutickou reakcí. Volba padla na Brno, protože na MU v Brně pracuje dr. Radek Marek, který se tímto tématem intenzivně zabývá.

Řekni nám, prosím, jak jsi vlastně našel cestu do našeho chrámu? Věděl jsi před tím, než jsi sem přišel, něco konkrétního o pravoslaví na našem území?

O existenci Pravoslavné církve v České republice jsem už něco málo věděl. Předpokládal jsem, že i zde v Brně – druhém největším městě v Česku – bude nějaký pravoslavný chrám. Do rukou se mi náhodou dostal informační bulletin MU, ve kterém byla mezi jiným i zmínka o pravoslavném chrámu sv. Václava v moravské metropoli.

Poznali jsme, že cítíš radost z přítomnosti na pravoslavné bohoslužbě, ať již jde o večerní, akathisty či sv. liturgii. Bylo pro tebe obtížné zvyknout si na nové bohoslužebné prostředí, pochopit jazyk a místní zvyklosti?

Zpočátku jsem měl velké problémy, zejména s pochopením církevně-slovanského a českého jazyka při bohoslužbě. Snažil jsem se proto vždy si vybavit, o jaké slovo kněze či pasáž ze Sv. Písma jde, abych si je mohl v duchu předříkávat řecky. Nikam to však nevedlo. Navíc liturgický zpěv, tzv. vícehlas, jenž doprovází vaši bohoslužbu, se od toho našeho byzantského (jednohlasého s isonem) značně liší. Přemýšlel jsem, co dělat, a pak jsem si uvědomil, že když jsme v chrámě, musí průběh sv. liturgie sledovat předně

naše duše, a až potom i náš rozum. Nechal jsem proto svou duši, aby vnímala slova kněze a zpěv sboru, aniž by má mysl přemýšlela o čemkoli jiném. Ve svém nitru jsem jen opakoval slova Ježíšovy modlitby: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boží...“ Když věřící pronášeli slova modlitby Páně (Otče náš) či Vyznání víry, modlil jsem se přirozeně ve své řeči, a co se týče čtení z Evangelia a Skutků apoštolských, vždy jsem si je dopředu připravoval. No a postupně jsem také čím dál tím více začínal rozumět českým výrazům.

Jaké vzpomínky si s sebou odnášíš z našeho chrámu?

Musím říci, že velký dojem na mne udělal o. Josef, který pronášel některé ektenie či požehnání celé v řečtině. Přirozeně jsem si toho velmi vážil. Zapůsobil na mne též přednes vašeho chrámového sboru, na který, stejně jako na všechny bohoslužby, vzpomínám s nostalgií. Vždy jsem byl značně skeptický co do užívání evropské hudby oproti tradičnímu byzantskému jednohlasu. Po krátké zkušenosti zde jsem však pochopil, že pro vaše slovanské prostředí je místní způsob zpěvu vhodnější a postupně jsem si tento druh oslavy Boha (slavosloví), vycházející z vaší hudební tradice, zamiloval.

Měl jsi možnost poznat nějaká další významná místa spojená s českým pravoslavím?

Ano, měl jsem možnost navštívit s přáteli i některá poutní místa, předně Velkomoravské hradiště v Mikulčicích - jak jsem pochopil, kulturní památku světového významu, která je těsně spjata s byzantskou misí sv. Cyrila a Metoděje v roce 863. Mimo to jsem navštívil Monastýr sv. mučedníka Gorazda v Hrubé Vrbce a konečně i pražský chrám sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici a chrám sv. Petra a Pavla v Karlových Varech.

Pověz nám, prosím, jak jsou v Řecku známy osobnosti svatých soluňských bratří Cyrila a Metoděje?

V Řecku je přirozené známo, že dva svatí misionáři ze Soluně, apoštolům rovní Cyril a Metoděj opustili svou vlast a přinesli křesťanství mezi Slovany. Řekové také vědí, že soluňští bratři se velmi zasloužili o vytvoření slovanského písma, které dostalo název „cyrilice“. Musím se ale přiznat, že jsem nevěděl, že jejich mise dosáhla hranic vaší tehdejší vlasti – Velké Moravy. Řekové vždy Slovany respektovali a měli je v lásce jako své bratry, předně pak Srby, s nimiž je pojí dlouhodobé přátelství nejen na poli duchovním.

Můžeš nám říci pár slov o své domovské farnosti, o její historii a současných aktivitách?

Ve farnosti v athénské čtvrti Alimou, jejíž chrám je zasvěcen Zesnutí Přesv. Bohorodice, působím teprve krátce; přestěhoval jsem se do těchto míst krátce po své svatbě. Tato farnost se od ostatních v mnohém liší: je nezvykle malá, zejména co do počtu věřících. Cítím se zde jako v nějaké venkovské farnosti s menším počtem obyvatel, kde se všichni velmi dobře znají. Vzhledem k tomu, že jde o malou farnost, jsou i její aktivity do značné míry omezené. Co však nechybí, je katechetická škola, kde se děti a mládež učí náboženství. Ve větších farnostech jsou samozřejmě aktivity rozmanitější: běžně se vyučuje byzantský zpěv, ikonopis, tradiční národní tanec, pěstuje se četba duchovní literatury a vedou se pravidelná setkání s duchovními nad různými

tématy. V ještě větších farnostech se lze setkat i s charitativní činností.

Před tím, než oslavíme svátek Vzkříšení, musí každý z nás projít obdobím spasitelného postu – sv. Čtyřicátnice. Co pro tebe znamená toto období?

Období Velkého postu, resp. období od počátku Triody postní, začínající nedělí celníka a farizeje, až po Nanebevstoupení Páně pro mne osobně představuje nejvýznamnější dny církevního roku, které vrcholí Velkým (strastným) týdnem. Od začátku Triody a v průběhu celé sv. Čtyřicátnice připravuje svatá Církev věřící na nejvýznamnější svátek v roce – Paschu, Kristovo vzkříšení. Církev nám v těchto dnech připomíná pokoru a pokání jako prostředek přiblížení se k Bohu. Tyto dvě ctnosti nás musí provázet v každém okamžiku našeho života. Je třeba připravit svou duši na velký den soudu. Období po Vzkříšení nám naopak připomíná slávu Krista a jeho slavné vítězství nad smrtí. Ze svátku Vzkříšení čerpáme sílu a optimismus k překonání těžkostí, jež nás v našich životech potkávají; čerpáme sílu k pokračování naší duchovní cestě...

V souvislosti se svátkem Vzkříšení by nás české věřící zajímalo, jak probíhají poslední dny před Velkou nedělí, zejména Velký čtvrtek a Velký pátek, a tzv. tradiční řecký „táfos“?

Období Strastného týdne je v Řecku tradičně bohaté na zvyky a věřící prožívají tyto dny velmi intenzivně. Abych byl konkrétní, jde předně o tzv. průvod s Pláštěnicí, na který se ptáte. Na Velký čtvrtek večer při Pašijích, kdy se čte 12 evangelních čtení o utrpení Pána Ježíše Krista, přinášejí všichni věřící do chrámu květiny a kladou je ke sv. Kříži, který je vystaven uprostřed chrámu. Jde o malý dar ukřižovanému Kristu; podobně přinášíme květiny i na hrob našim zesnulým příbuzným. Když končí bohoslužba Pašijí, všechny květiny jsou shromážděny a mladé dívky je pak v chrámu navlékají na nitě. Barva květin bývá fialová na znamení smutku, ale mohou se použít i jiné barvy, jako bílá, červená či žlutá. Když jsou květiny navlečené, ženy s nimi zdobí dřevěný epitaf symbolizující Boží hrob, který zůstává ukryt před zraky ostatních věřících až do Velkého pátku. V tento den se uskutečňuje obřad snímání Krista z Kříže a ukládání jeho přečistého těla do hrobu. Obřad Velkého čtvrtku končí většinou kolem jedenácté hodiny v noci. Po celou noc až do časných ranních hodin neustále přicházejí další a další věřící, aby se poklonili sv. Kříži. Atmosféra je vskutku dojemná, všichni se modlí, všichni zpívají. Je zvykem, že chrámy zůstávají celou noc otevřené, aby věřící mohli přijít a bdít vedle ukřižovaného Krista, podobně jako kdyby jim umřel někdo velmi blízký, u jehož lůžka též v noci bdí, pláčí nad jeho ztrátou a současně se modlí za odchod jeho duše z těla.

A jak vše pokračuje na Velký pátek?

Na Velký pátek, opět až večer, vychází kněz i věřící z chrámu. V průvodu je nesena nad hlavami věřících Pláštěnice znázorňující ukřižovaného Krista sňatého z Kříže. Lidé jdou v průvodu za Pláštěnicí, v rukou drží rozžaté svíce a zpívají tzv. pohřební chvalozpěvy. Když se epitaf (hrob) s Pláštěnicí vrací zpět do chrámu, lidé pod ním po jednom procházejí, aby získali Boží požehnání. Květiny jsou nakonec rozdány a věřící si je jako velkou svatyni odnášejí

do svých domovů, které s nimi ozdobí.

Dalším zajímavým zvykem je barvení vajec na červenou a tzv. roztukávání vajíček: S příchodem neděle, dne vzkříšení, se spolu s radostným voláním „Christos anesti!“ („Kristus vstal z mrtvých!“) rozezní hlasité výbuchy petard a ohňostrojů a mladí i starší se zdraví pozdravem: „Kristus vstal z mrtvých!“ – „Vpravdě vstal z mrtvých!“ Přitom o sebe ťuknou vajíčky a snaží se, aby právě to jejich zůstalo celé. Komu praskne, ten prohrál...

Jaké jsou, Vasiliosi, Tvé plány do budoucna? A myslíš, že k nám ještě někdy zavítáš?

Mým hlavním plánem pro nadcházející měsíce je úspěšně dokončit doktorské studium a začít pracovat v oboru. Již nyní jsem předběžně domluven s jednou soukromou firmou v Athénách. Práce vypadá zajímavě a získal jsem ji vlastně zcela nečekaně, jak věřím, s Boží pomocí. Zdá se mi, že není třeba, abychom dělali velké plány do budoucna, ale měli bychom spíše nechat Hospodina, aby nás sám vedl... A co se týče toho, zda se ještě někdy do Brna vrátím, přál bych si, aby mi Bůh takovou možnost dopřál. Snad se mi jednou podaří navštívit vaši vlast a ukázat Brno i své ženě. K přání znovu navštívit Brno mne nevede pouze zvláštní krása vašeho města, ale předně silné přátelství s některými lidmi z vaší farnosti. Avšak i ostatní věřící z chrámu sv. Václava, ač jsem s nimi nemohl česky komunikovat, si dobře pamatují a vzpomínám na ně s vřelými sympatiemi. Věřím, že se s Boží pomocí ještě setkáme...

otázku kladl Michal Dvořáček, odpovědi přeložila Stefania Fasouli

Vzkříšení tvé, Kriste Spasiteli, andělé opěvují na nebesích; dejž, abychom i my na zemi čistým srdcem tebe oslavovali.

(Velikonoční píseň)

Pojďte, pijme nápoj nový, ne ze skály neplodné zázračně vyvolaný, nýbrž pramen neporušitelnosti z hrobu Kristova, v němž jsme utvrzeni.

(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)

Na Boží stráž prorok nechť stojí s námi a ukáže nám světloňose anděla, jasně hlásajícího: Dnes nastalo světu spasení, neboť vstal z mrtvých Kristus jako všemocný.

(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)

Vstaňme časně zrána a místo myra přinesme píseň Vládci a užíme Krista, slunce spravedlnosti, jež osvěcuje všem život.

(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)

Jenž jsi na nebesích...

výklad sv. Nikolaje Velimiroviče na druhý verš Modlitby Páně

Když se obracíme k Tobě, vždy pozdvihujeme své oči k nebesům. Vzpomínáme-li však na svoje hříchy, hledíme vždy k zemi. Kvůli svým hříchům se vždy nacházíme nízko při zemi, v hlubině. Ty však přebýváš ve výšinách tak, jak přísluší Tvé velkoleposti a Tvé svatosti.

Ty se vždy nacházíš v nebesích, zatímco my Tě nejsme hodni přijmout. Snižuješ se však a sestupuješ ochotně k nám, do našich pozemských obydlí ihned, jakmile Tě začneme hledat a otevíráme Ti bránu svých srdcí.

A když svolíš a sestoupíš k nám, nepřestáváš přitom dlít v nebesích. V nebesích žiješ, nahoře nad nebesy se pohybuješ, spolu s nebesy se vznášíš nad našimi údolmi.

Nebesa jsou vzdálená, velmi vzdálená od těch, jejichž mysl a srdce se od Tebe odvrátily, a kteří se urážlivě smějí, když slyší Tvé jméno. Naopak blízká, velmi blízká, jsou však nebesa pro toho, kdo má neustále otevřené dveře své duše a kdo neustále žije v očekávání Tvého příchodu... Pro toho, kdo očekává Tebe, našeho milovaného návštěvníka.

I kdyby se ten nejspravedlivější člověk zde na zemi pokusil porovnat s Tebou, převyšíš jej tak, jako nebeská klenba převyšuje pozemská údolí, tak, jako převyšuje věčný život království smrti.

My lidé jsme učiněni z pomíjivé hmoty. Jak bychom se mohli odvážit stanout na stejné výši spolu s Tebou, Nesmrtelný a Silný?

Otče náš, který vždy přebýváš vysoko, ale snižuješ se, přicházíš do naší blízkosti a pozdvihuješ nás k sobě. Co jiného jsme my lidé než jazyky učiněné z hlíny země, které mají oslavovat Tvou milost? Hlína navždy zanikne, bez nás by však, Pane, nemohla opěvovat Tvé jméno. Jak by Tě mohla poznat bez nás? Jak bys bez nás mohl činit zázraky s touto bezduchou hmotou?

Ach, Otče náš!

z řečtiny přeložil m.d.

Boží láska

Láska Boha k člověku předchází v lásku člověka k Bohu. Kdo ví, zda by mělo dítě v sobě nějakou lásku ke své matce, jestliže by nejdříve nepocítilo lásku ze strany matky. Ani žádný člověk se proto nemůže rozhořet láskou k Bohu, dokud neobjeví neuhasínající plamen Boží lásky k sobě.

(sv. Nikolaj Velimirovič)

„Pojďte, slyšte, a vypravovati budu vám všem, kteří se bojíte Boha, co učinil duši mé; je to psáno pro budoucí pokolení, aby lid, jenž bude stvořen, chválil Hospodina.“ (Žalm 66,16; 102,19) Takto promlouval svatý prorok David, ke kterému se přidáváme dnes i my, jeho ctitelé, neboť je zapotřebí vždy a přede všemi mluvit o Boží velikosti; nejen proto, že věříme. Chvála Boží nemá hranic a bez ohledu na to, co dokážeme vyslovit a říci, je mnoho toho, co zůstane nevysloveno. Pro ty, které ovládala lenost, byla zvěstována Boží krása, která je povzbuzuje ke konání dobra. Právě proto byly zapsány bohumilé životy svatých apoštolům rovných a prosvětitelů slovanských: Cyrila a Metoděje a jejich pěti učedníků: Gorazda, Klimenta, Nauma, Angelára a Sávy. Stalo se tak, aby bylo zapsáno svědectví o lidumilnosti a milosti našeho Boha, Boha, který je s námi a který s námi chce být po všechny dny našeho života, až do skonání věků. Stalo se tak, jak Bůh přislíbil, aby lidem ukázal, že se nezměnila naše přirozenost, ale že se skazila naše vůle...

Životy svatých

Svatí pětipočetníci: světitel Gorazd, světitel Kliment, ctihodní Naum, Angelár a Sáva

(svátek 27.7. / 9.8.)

Svatí Cyril a Metoděj měli za svého působení na Velké Moravě mnoho učedníků, ale nejvíce se zachovalo o následující svaté pěti velkých Božích mužů, nádobách naplněných vůní duchovní moudrosti, která i po svém násilném vyhnání z domoviny od svého moravského stáda dál bez ustání šířila světlo Kristova učení mezi slovanskými národy. Podle slov troparu prvního z nich, sv. Gorazda I., byli tito učedníci: „důstojnými nástupci svých učitelů a sloupy pravoslavi“. Vyprávění o jejich svatém životě začneme od svatého Gorazda, kterého si sv. Metoděj, arcibiskup moravský, vybral krátce před svým blaženým zesnutím jako svého nástupce na moravskopanonské biskupské katedře. **Svatý Gorazd** byl původem Slovan, jenž pocházel z předměstí Nitry, muž velmi učený, který ještě před setkáním se sv. Metodějem získal velmi dobré vzdělání v latinské škole v Nitře na Zoboru.

Měl silnou víru a dobré srdce, pročež byl svými učiteli velmi milován. Znal dobře jazyky, předně slovanský, řecký a latinský, a mnoho pracoval na překladech a přepisu duchovních knih, podle kterých sám vyučoval. Sv. Gorazd byl jedním z těch vybraných učedníků, s nimiž

**Světiteli náš, otče Gorazde, důstojný
následovníku svého učitele Metoděje,
Moravské církve prvohierarchy,
předivný sloupe pravoslavi,
kterýs přetrpěl nekrvavé mučednictví
i vyhnání od stáda svého muži lstivými,
daleko od domovské své země
Moravské utvrzoval jsi svým kázáním
dogmata Boží pravdy,
duchem ses sjednotil v Království
Nebeském se svatými učiteli svými
Cyrilem a Metodějem.
Pros za nás, blažený, kteří ctíme s vírou
tvoji památku, aby byl svět usmířen
a naše duše byly spaseny.
(tropar sv. Gorazdovi, hl. 6.)**

přicestovali svatí solunští věrozvěsti, Cyril a Metoděj, do Říma. Zde byl také rukopoložen na presbytera (kněze). Po nespravedlivém uvěznění sv. Metoděje vracejícího se z Říma na Velkou Moravu, k němuž došlo v jednom z německých vězení, zůstal sv. Gorazd po dobu tří let věrně po boku svého milovaného učitele a sdílel jeho osud i ve vězení. Těsně před svou smrtí se Moravané zeptali svého arcibiskupa Metoděje, koho zvolí za svého nástupce. Sv. Metoděj tehdy bez dlouhého rozvažování ukázal na Gorazda a pravil: „Tento je z vašich kraji, muž svobodný, vzdělaný, dobře znalý latinských knih

a pravověrný. Buď vůle Boží a vaše láska jako moje.“ Na své moravské biskupské katedře však sv. Gorazd nezůstal dlouho. Stále totiž musel svádět zápas za slovanskou bohoslužbu a navíc bránit věřící lid před latinským bludem, postupně se šířící herezi o vycházení Ducha Svatého z Otce i Syna (filioque). Němečtí klerikové, když se jim nepodařilo poštvat proti němu lid, jali se jej pomlouvát před knížetem Svatoplukem. Ten se nevyznal ve věcech duchovních, ba ani nebyl učedníkem sv. Cyrila a Metoděje pro jejich spřízněnost se svým vlastním strýcem (svatým knížetem Rostislavem) dobře nakloněn. Svatopluk podobně, jako zradil svého strýce, nechal nyní v obavě před kritikou své osoby uvrhnout do žaláře též sv. Gorazda spolu s jeho druhy.

Místo, kde byli svatí pětipočteníci společně vězněni, se třikrát zatřáslo a okovy nespravedlivě spoutaných jim spadly z rukou. Ač se oči jejich vězňů pozorně dívaly, nic neviděly, ač jejich uši pozorně poslouchaly, nic neslyšely. Ještě větší a nešlechetnou nenávistí je proto znenáviděli a zbité, zmučené, zbavené šatů, tajně, aby proti sobě nepopudili kvůli výše řečeným znamením lid, vedli svaté pětipočteníky za město a tam je nechali napospas větru a chladu.

Sv. Gorazd a spolu s ním i svatí **Kliment, Naum, Angelár a Sáva** jako noví vynavači Kristovi přijali za svá slova, která řekl Kristus apoštolům: „Když vás pak budou pronásledovat v městě tomto, utečte do jiného...“ (Mat 10, 23) a vykročili k zemi bulharské, doufajíce, že tam najdou nové útočiště. Bez jídla a šatů šli pustou krajinou, skrývajíce se pro svou bezvýchodnost před lidským zrakem, a trpělivě snášeli všechny nepřízné trpkého vyhnanství. Nakonec byli nuceni – ač proti své vůli – rozdělit se a rozejít se na různé strany. I toto však bylo Božím řízením a stalo se z neomylné Boží vůle, aby co možná nejvíce krajin bylo osvětleno světlem svatého Evangelia. Svatí Gorazd a Sáva došli společně až na území bulharského cara, svatého Borise, ve křtu Michala, který je přijal s velkou úctou jako učedníky sv. Metoděje, neboť i on, jsa osvěcen ve svaté tajně Křtu Boží blahodati, sám se všemožně snažil prosvětlit křesťanskou vírou svůj národ. Poté se odebrali do Berátu (na území dnešní Albánie), kde nedaleko za městem založili monastýr zasvěcený Zesnutí Přesv. Bohorodice. Světitel Gorazd zesnul okolo roku 896 a jeho svaté ostatky byly uloženy v jeho monastýru. Rok zesnutí svatého Sávy nám bohužel není

znám.

Svatí Kliment, Naum a Angelár došli podél Dunaje až do Bělehradu, kde se setkali se správcem města jménem Voritakan a seznámili jej se svým strastiplným osudem. Tento muž ihned po jejich slovech poznal, že jsou velkými a Bohu milými lidmi. Pomohl jim proto a vypravil je k bulharskému caru Borisovi, neboť věděl o jeho zbožnosti. Apodobně jako před časem přijal bulharský car svatě Gorazda a Sávu, přijal i nyní další tři z pětipočteníků moravských.

O světiteli Klimentovi víme, že se narodil někde v Makedonii, asi okolo roku 840. Protože znal dobře řecký a slovanský jazyk, podílel se na překladech duchovních knih na Velké Moravě. I on byl v Římě, stejně jako sv. Gorazd, rukopoložen na presbytera. Poté, co svatí Kliment, Naum a Angelár stanuli před carem Borisem-Michalem, byli jím posláni podle Božího vnuknutí do Kutmičevce (v jihozápadní Makedonii) jako učitelé a prosvětitelé křesťanské víry. Zbožný car jim jako dar věnoval

k užívání část země na Ochridu. Svatí pětipočteníci se pro toliké dary neodдали lenosti, ale naopak ještě více se namáhali kázáním a šířením Kristova Evangelia: obcházeli vesnice a města, všude zvěstovali Boží spasení. Po všech místech, kde šířili Evangelium, získávali horlivé následovníky, a takto díky Boží milosti rostlo stádo Kristovo v jejich nové vlasti. Nikdo je neviděl odpočívát, buď učili děti písmenům a čtení, nebo jim objasňovali smysl napsaného, jindy jim zase ukazovali, jak dr-

žet ruce při psaní. Takto se stali důstojnými následovníky svých velkých učitelů. Spolu se sv. Naumem a sv. Angelárem založili zbylí pětipočteníci Skriptorium, kde mnozí z jejich učedníků pokračovali v překladatelské činnosti a přepisovali bohoslužebné knihy pro ostatní slovanské národy. Kromě toho založili monastýr na břehu Ochridského jezera, který se stal na dlouhou dobu útočištěm nuzným a strádajícím. Jelikož byli přísní ve svém duchovním zápase, činili ve svém okolí mnohé divy a stali se známými jako velcí modlitebníci. Brzy jejich věhlas přivábil do jejich monastýru velké množství mnichů; je známo, že sv. Kliment shromáždil kolem sebe více než 3 500 žáků (duchovenstva). Ostatky sv. Klimenta zůstaly na Ochridu, v chrámu původně zasvěcenému Přesvaté Bohorodici a poté sv. Klimentovi. Svatý Kliment konal zázraky již za svého života, nepřestal je konat ani po svém zesnutí, a činí je až dodnes. Svatý Kliment zesnul 27. července r. 916 (dle juliánského kalendáře). V tento den slaví naše svatá Církev památku sv. Klimenta i všech zbylých pětipočteníků (někdy též „sedmipočteníků“ – spolu se sv. Cyri-

**Svatí otcové Gorazde, Klimente,
Naume, Angeláre a Sávo,
proste milostivého Boha,
abychom tak jako vy zachovali odkaz
svatých učitelů Cyrila a Metoděje
a věrnost svatému pravoslaví ve svatě,
obecně a apoštolské církvi
na věky, amen!
(modlitba sv. pětipočteníkům)**

lem a sv. Metodějem). Ostatky sv. Nauma se nacházejí v monastýru jeho jména, na břehu Ochridského jezera. Lidé, kteří byli u jeho svatých ostatků, říkají, že když přiložíte své ucho ke schráně, kde jsou uloženy, můžete zaslechnout tlukot Naumova srdce. K jeho svatým ostatkům, jež až do dnešních dní nepřestávají působit zázraky, přicházejí lidé ponejvíce s duševními těžkostmi a nemocemi, doufajíce přitom v jeho přímluvy a rychlou pomoc.

Mnozí si myslí, že lidé v dnešních časech nejsou způsobilí ke skutkům našich předků. Podle nich pouze dávné časy byly osvětleny zázraky a ozdobeny životy ctnostných mužů, kteří žili ve svých tělech téměř beztělesně, našemu pokolení se však nedostalo ani jednoho z těchto darů. Tito a jim podobní lidé si myslí, že naše povaha a přirozenost k tomuto duchovnímu vzepětí již není způsobilá, a tak zleniví a usnou, a mezitím je uchvátí špatnost a hříšnost. Zákon přírody ale zůstává tentýž a nemění se. Hospodin povolává i v našich dnech muže, kteří nesklánějí svá kolena před tím, co je na zemi, ale svítí světlem života ve slávě Nebeského Otce. Tak povstávají ve světě další nové majáky – Boží svatí, ukazující nám cestu, kteří ve svých nitrech nesou slovo života.

*podle Životů svatých ctih. o. Justina Popoviče
a dalších pramenů připravili o. diákon Marek Malík a Michal Dvořáček*

Příběh o zázraku sv. pětipočteníků z doby po I. světové válce

Pětipočteníky nazýváme pěti nejblížejších učedníků svatých Cyrila a Metoděje: Klimenta, Nauma, Angelára, Gorazda a Sávu. Do našich dní se zachovaly ostatky sv. Klimenta na Ochridu a sv. Nauma ve Svatonaumském monastýru. Poslechněme si nyní jeden příběh, jež nám vyprávěl pan Prnatović, vážený obchodník ze Sarajeva:

„V době, kdy jsem byl starostou jednoho starého chrámu v Sarajevu, jsem dostal smrtelnou nemoc - spálu, jež přivedla mě i moji rodinu do úplné beznaděje. Lékaři pobývali bez ustání, ve dne v noci, u mého lůžka, neboť jsem ve velkých horečkách upadal do bezvědomí. Když jsem trochu přišel k sobě, vě-

děl jsem, že je konec a že umírám. Jednou, když jsem byl v bezvědomí, zjevilo se mi několik osob, pamatuji se, že jsem napočítal tři. Stáli přede mnou, a já se jich zeptal: »Kdo jste?« A oni odpověděli: »My jsme pětipočetníci.« Potom mi ještě řekli: »Neboj se, nezemřeš!« Po tomto jejich navštívení jsem se k svému úžasu uzdravil. Můj hlavní lékař dr. Karaahmedović se mi tehdy přiznal: »Tvůj stav byl beznadějný, sám Bůh tě spasil.« Snažil jsem se tenkrát dozvědět, kdo jsou oni »pětipočetníci«. Avšak nikdo mi na to nedokázal odpovědět, až jsem se to dozvěděl od jednoho kněze.“

Po svém uzdravení nechal pan Prnatović na památku této zázračné události napsat v Bitoli velkou ikonu pětipočetníků a s velkou úctou ji přinesl do svého domu.

*z knihy „EMANUEL“ svěditele Nikolaje Velimiroviče přeložili
o. diakon Marek Malík a Mirjana Malíková Stefanović*

Události utrpení Pána Ježíše Krista a Jeho slavného Zmrtvýchvstání, které dnes oslavujeme, jsou vyvrcholením spásného Božího působení v dějinách lidstva. Vyvrcholením, na které bylo lidstvo připravováno ve vyvoleném židovském národě. Mnohé události dějin spásy jsou přímým předobrazem toho, co se naplnilo v osobě Spasitele.

Svět Starého zákona

Starozákonní a judaistické pozadí paschálních událostí

Bylo před velikonočními svátky (Jan 13, 1)

Zprávy o Ježíšově utrpení a smrti, jak nám je podávají všichni čtyři evangelisté, začínají své líčení časovým určením těchto událostí – kladou je do období velikonočních svátků (Jan 13, 1), čili svátků nekvašených chlebě (Mt 26, 17; Mk 14, 1), kdy měl být zabit velikonoční beránek (Lk 22, 7). I naše dnešní označení největších svátků Pravoslavné církve – **Pascha** – svědčí o hluboké vnitřní souvislosti se židovskými velikonočními svátky, hebrejsky nazývanými פסח – **pesach**.

Židé všech dob, stejně jako ve své době Ježíš spolu se svými učedníky, si při slavnostech Pesachu připomínali největší Boží zásah: záchranu židovského národa – vysvobození, vyvedení z Egypta. Na pozadí historické události, která je popsána ve Druhé knize Mojžíšově (Exodu), vyvstává předobraz vykoupení celého světa prostřednictvím Ježíšovy oběti na kříži.

Poté, co patriarcha Jákob se svou rodinou sestoupil z Kanaánu do Egypta a stal se tam vysoce váženým hostem, se postupem času jeho množící se a prosperující potomci ocitli ve vážném nebezpečí. Egypťané totiž zapoměli na Jákobova Syna Josefa, který byl významným egyptským dvořanem a začali se cizího, silného národa bát. Nejprve si Izraelský národ podrobili jako otroky a později se rozhodli jej zničit. Hospodin ale povstal na ochranu svého vyvoleného národa: vyvolil si Mojžíše, jehož prostřednictvím donutil faraona, aby Izraelce propustil a oni mohli odejít zpět do Kanaánu, země zaslíbené –

do země Izraelské. Na Egypt se sneslo mnoho ran: voda v Nilu se změnila v krev, zemi napadly kobylinky a hmyz, lidé byli stiženi vředy a byly seslány mnohé další rány. Poslední a nejstrašnější z nich zahubila všechny prvorozené, od dobytčat po faraonova syna. Izraelité byli ale této pohromy ušetřeni, neboť na Hospodinův příkaz označili veřeje svých obydlí krví beránka, kterého zabili a téže noci jedli. Teprve nyní faraon svolil, aby Židé mohli odejít. Odcházeli ve spěchu, a proto chléb, který pekli, nestačil vykynout.

Tyto události byly a jsou základem pro slavení velikonočních **svátků Pesachu**, noci, kdy Hospodin překročil (hebr. pasach) obydlí Izraelců a ušetřil jejich prvorozené. Tento svátek je také nazýván svátkem nekvašených chlebů nebo svátkem svobody. Svým významem byl prvním ze všech svátků, který Židé slavili.

Hlavní prvky oslav Pesachu nacházíme již ve zmíněné Druhé knize Mojžíšově. K oslavám patřila povinnost navštívit jeruzalémský chrám, obětovat a jíst velikonočního beránka spolu s nekvašenými chleby a hořkými bylinami a vyprávět o událostech východu z Egypta.

Tento svátek oslavoval za svého pozemského života i Ježíš. Židovskou tradici s jejími symbolickými obřady dodržel Spasitel i v posledním roce svého pozemského života – jak o tom svorně svědčí všechna čtyři evangelia. O tom, jak konkrétně vypadala velikonoční večeře v té době, potažmo jak probíhala **Tajemná večeře**, kterou vykonal Ježíš se svými učedníky, máme zprávy pouze kusé. I z těchto neúplných informací se však dá určit alespoň rámcový průběh této domácí bohoslužby, vlastně první **svaté liturgie** (Eucharistie). Ale stejně jako tím, co následovalo na Golgotě a potom v nedělním jitru u prázdného hrobu, Kristus dovršil i zde význam vyvedení Izraelitů z Egypta, dovršil význam oslav Pesachu. Při velikonoční večeři proměnil chléb ve své Tělo a víno ve svou Krev – a činit tuto bohoslužbu nám odkázal až do svého Druhého příchodu. Podle evangelia sv. Jana se Kristova Tajemná večeře konala den před samotným začátkem svátků. Všichni evangelisté užívají při popisu těchto událostí pro „chléb“ řecké slovo „artos“, které znamená prostě chléb v jeho nejobvyklejší podobě – tedy chléb kvašený. Tuto tradici zachovávala při sloužení svaté liturgie celá Církev velice dlouho; na Západě byl nekvašený chléb (řecky „azymos“) zaveden až v 9. - 11. století.

Jak přesně vypadal obřad této večeře nevíme. Avšak jistým vodítkem nám určitě může být její současná podoba – tak jak ji Židé slaví dodnes. Nejstarší podoba pesachového **sederu** (což znamená pořádek či obřad) se nachází v 10. kapitole mišnaického traktátu Pesachim, který v písemné podobě pochází z konce 2. století po Kristu, obsahuje však určité tradice mnohem starší.

Vlastním oslavám svátku Pesach předchází dokonalá očista obydlí od kvasu a všeho kvašeného. Samotný svátek trvá osm dní. Pesachový seder se koná v předvečer vlastního svátku, tedy 14. nisanu večer (v zemích diaspory, mimo Izrael, se seder koná po první dva večery – z důvodů nepřesností při určování dat v dávnověku). Rodina se schází u slavnostně prostřeného stolu, kterému vévodí tác se třemi nekvašenými chleby (**macesy**) a zvláštní sederový talíř,

na němž jsou speciální, symbolické pokrmy. Po zničení jeruzalémského chrámu r. 70 po Kr. se již nepři-
naší oběť velikonočního beránka, proto se tedy be-
ránek nejí, ale chrámová oběť se alespoň připomíná
dvěma pokrmy na sederovém talíři – kostí se zbytkem
masa a vejcem, pečeným ve skořápce. V souvislosti
s biblickým příkazem jíst nekvašený chléb spolu
s hořkými bylinami jsou zde připraveny další symbo-
lické pokrmy – především tzv. **maror** (hořké byliny),

z nichž nejčastěji bývá používán křen nebo salát a též **karpas** (zelenina) – na-
příklad petržel a **charoset** (směs strouhaných jablek, oříšků a vína). Pro so-
lení se této noci neužívá pevná sůl, ale sůl rozpuštěná ve vodě. Každý z těchto
pokrmů má svůj symbolický význam: hořké byliny upomínají na hořký úděl
otročících Židů v Egyptě, slaná voda připomíná jejich slzy, směs jablek a oříš-
ku potom maltu, ze které museli Židé vyrábět cihly na stavbu egyptských
měst. Večeře je zahájena požehnáním nad kalichem vína (celkem se dnes vy-
píjí čtyři poháry vína) a pokračuje vyprávěním o Božím zásahu, který vedl
k vysvobození židovského národa z egyptského otroctví. Během tohoto vy-
právění je lámán a jeden nekvašený chléb spolu s hořkými bylinami atd. Po-
tom následuje slavnostní jídlo a po jeho zakončení tzv. požehnání po jídle. Při
něm bývá žehnán nejdříve kalich vína. Po důkčinění, složeném z mnoha žal-
mů, je bohoslužba zakončena voláním po příchodu Mesiáše a vyjádřením na-
děje, že příští rok oslaví rodina Pesach v Jeruzalémě.

Při pohledu na tyto prastaré zvyky, uchované do dnešních dob, vidíme jistě
tě mnohé, co je společné židům i nám – křesťanům. Vždyť i my si při oslavách
Velikonoc připomínáme mocné Boží skutky, kterými vyvedl svůj lid ze zajetí;
čtení o těchto událostech je součástí sv. liturgie konané na Velkou sobotu.
Předobrazem konečného vykoupení celého lidstva v Kristu jsou i mnohé další
věci. Nekvašený chléb je symbolem čistoty, očištění od hříchu. A jako je od
kvasu pečlivě vysmýčen celý dům, tak i my se máme připravovat na příchod
Spasitele s čistou duší. To, že se velikonoční beránek jedl s hořkými bylinami,
ale zároveň se jedla i sladká směs jablek a oříšků a pilo se víno, poukazuje na
skutečnost, že k radostné zvěsti o Zmrtvýchvstání (a tím i záchraně lidského
rodu) vede hořká cesta Utrpení a Smrti Ježíše Krista – pravého Božího Be-
ránka. Vždyť zachránila-li Židy krev zvířete, která označovala jejich obydlí,
jsme my zachráněni Krví Spasitele, prolitou za spásu světa na Golgotě, kte-
rou jsme spolu s Kristovým Tělem dostali za pokrm a kterou přijímáme při
svatém Přijímání. Křesťanské Velikonoce, jinak též Pascha, totiž nejsou mrt-
vou historickou událostí, která se udála kdysi dávno, když Izrael vycházel
z Egypta, nebo když Kristus trpěl a vstal z mrtvých. Velikonoce jsou stále pří-
tomné, protože Kristus žije a spolu s ním jsme živi i my. Židé byli vyvedeni
z otroctví ke svobodě, z Egypta do Izraele. Nás Kristus vyvedl z otroctví hří-
chu ke svobodě dětí Božích, ze smrti k životu, když překročil (pasach) onu ne-
překonatelnou propast, která nás dělila od Boha, a kterou svým selháním
způsobil první člověk, Adam.

Toto všechno je příčinou naší radosti a důvodem k velebení Boha za tyto
nejzácnější dary.

Christos voskrese! Voistinu voskrese!

připravil Vladimír Štěpánek

Výklad Božské liturgie (3. část)

Liturgika

Liturgie věrných představuje tu část svaté liturgie, při které se na proskomidii připravené čestné Dary posvěcují a stávají se Kristovým Tělem a jeho Krví a jsou přinášeny jako oběť Bohu Otci a poté se podávají věrným při sv. Přijímání. Liturgie věrných je svojí povahou děkounou (eucharistickou) obětí, liší se tedy od didakticko-homiletické liturgie katechumenů, na kterou navazuje, a pochází přímo od samotného Krista, který ji ustanovil při Tajemné (Poslední) Večeři. Podobně jako liturgie katechumenů má i liturgie věrných svůj vzor v synagogální bohoslužbě a svůj předobraz v tehdejší židovské paschalní večeři (viz rubrika „Svět Starého zákona“). Symbolika jednotlivých částí liturgie věrných je úzce spjata se vzpomínkou na smrt Ježíše Krista na Golgotě; tato vzpomínka je však reálná, skutečná a jeví se tajemným zpřítomněním spásitelné Kristovy oběti na Kříži s tím rozdílem, že na Kříži přinesl Kristus sebe v oběť krvavým způsobem a ve sv. liturgii tak činí způsobem nekrvavým.

Liturgie věrných

„Liturgie věrných“ - tak se nazývá třetí část sv. liturgie, neboť na ní mají být přítomni pouze „věrní“, tzn. pokřtění věřící. Liturgii věrných lze dále rozdělit na následující části: **1) Přenesení čestných Darů z žertveníku na prestol, 2) Příprava věřících k posvěcení čestných Darů, 3) Posvěcení (proměnění) čestných Darů, 4) Příprava věřících ke sv. Přijímání, 5) Svaté Přijímání a 6) Děkonné modlitby.** V dnešní části našeho výkladu si povíme něco o prvních třech...

1) Přenesení čestných Darů z žertveníku na prestol

Po výzvě k opuštění chrámu směřované ke katechumenům pronáší diákon opět dvě krátke ektenie a všichni společně zpívají **cherubínskou píseň**: *Cherubíny tajemně představující a oživující Trojici trojsvatou píseň pějce, všechny nyní odložte péče!* Co znamenají tato slova a k jakému poznání nás přivádějí? Odpověď nám prozrazují následné kněžské modlitby: *Nikdo z těch, kdo jsou spoutáni tělesnými žádostmi a slastmi, není hoden přistupovat nebo přiblížovat se k tobě, Králi slávy, neboť tobě sloužit je veliké a strašné i samým mocnostem nebeským...* Kristus se ze své nevýslovné lidumilnosti stal pro každého kněze **veleknězem** a jemu odevzdal vykonávání této liturgické a nekrvavé oběti. Kněz v této modlitbě pokorně prosí Krista a Vládce všech, jenž se vznáší na trůně cherubínském, aby shlédl na svého hříšného a nehodného služebníka a očistil jeho duši, srdce i svědomí a silou Ducha Svatého učinil jej způsobilým obětovat Kristovo svaté a přecisté Tělo i drahocennou Krev, neboť ve skutečnosti On sám je

ten, který obětuje a obětován jest, přijímá i rozděljuje... Ne pouze kněz, ale všichni „věrní“ věřící mají před Hospodinem stát s bázní Boží, v úctě a s láskou, a podobat se v projevech svého věrného citu právě cherubínům. Mezitím diákon vezme kadičnicku a okuřuje nejdříve sv. prestol, kněze a pak lid, modle se **50. žalmem**: *Smiluj se nade mnou, ó Bože...* Po okuřování stojí kněz i diákon před sv. prestolem a třikrát po sobě opakují slova cherubínských modlitby: *Cherubíny tajemně představující... a na konci dávají, abychom přijali krále všech, andělskými řády neviditelně se slávou provázeného. Aleluja, aleluja, aleluja.*

Nyní přichází na řadu tzv. **Velký vchod**, kdy sloužící přecházejí od sv. prestolu k žertveníku, kde jsou připraveny čestné Dary. Diákon, jemuž kněz položil na levé rameno **aer** (velkou pokrývku představující pohřební plátno), nese nad hlavou diskos, a kněz v rukou před sebou svatou číši. Oba vyjdou, doprovázeni dalšími sloužícími a oltářními pomocníky (světlonoši, těmi, kteří nesou ripidy, hypodiakony aj.) severními dveřmi a postaví se čelem k lidu. Ve své přímluvě prosí nyní diákon spolu s knězem Hospodina, aby se rozpomenul na naši vlast, církevní představené, případně další vzpomínané, nacházející se v nouzi, v nemoci či v nebezpečí. Kněz žehná lid kalichem a říká přítom: *Na vás všechny, pravoslavné křesťany, nechť rozpomeneme se Hospodin Bůh v Království svém, vždycky, nyní i příště až na věky věkův.* Věřící odpovídají sborovým **Amen**: staň se. Po těchto slovech se oba vracejí **královskými dveřmi** zpět do oltáře. Kněz postaví kalich na prestol, zavře královské dveře a zatáhne oponu. Poté vezme diskos od diáko-

na a rovněž jej postaví na sv. prestol a praví: *Ctihodný Josef, s dřeva sňav přechisté tělo tvé, plátnem čistým jej ovinuv a pokryv je věcmi vonnými, ve hrob nový je položil...* Přenesení čestných Darů z žertveníku na prestol, tedy Velký vchod, znamená slavnostní příchod Ježíše Krista k dobrovolnému utrpení a smrti na Kříži. Věřící by při této události měli stát vzpřímení s lehce skloněnou hlavou a prosit Pána, aby se na ně a všechny jejich blízké rozpomenul ve svém Království.

2) Příprava věřících k posvěcení čestných Darů

Po velkém vchodu začíná okamžik bezprostřední přípravy k důstojné přítomnosti věřících při **posvěcení** čestných Darů. Liturgická část „posvěcení“ začíná prosebnou modlitbou: *Doplníme modlitbu naši k Hospodinu a dále Za předložené drahocenné Dary k Hospodinu modleme se.* Věřící se modlí, aby je Pán učinil hodnými a posvětil je, aby se za malou chvíli naplnila výzva „**svaté svatým**“, tedy „posvěcené Dary důstojně připraveným a kajícím se věřícím“. V dalších modlitbách věřící lid ústy kněze prosí Hospodina, aby se *rozpomenul na svatý chrám a všechny v něj s vírou a zbožností vcházející*, dále za zbavení tísně, hněvu a nouze, a také za to, aby nás Bůh spasil, *smiloval se nad námi a ochránil nás svou milostí...* V prosebné ektenii dále diákon žádá Hospodina za to, *co je dobré a užitečné duším našim, a za mír světa..., abychom ostatní čas života našeho skončili v pokoji a pokání.* Jedna z modlitebních proseb je vznášena též za *křesťanské skonání života našeho, bez bolesti, bez zahanbení, v pokoji a za dobré zodpovídání se na hrozném soudu Kristově.* Na samý závěr této dlouhé ektenie porouchíme při vzpomínce na *nejsvětější, nejčistší a nejblahoslavenější a slavnou Vládkyni naši, Bohorodici a vždycky Pannu Marii (spolu se všemi svatými) sami sebe i druh druhá i veškeren život náš Kristu, Bohu našemu.*

K důstojné přítomnosti při vykonání **svatě tajiny Eucharistie** jsou nutné: duchovní pokoj, vzájemná láska a všechny spojující pravá (pravoslavná) víra. Kněz proto po vroucí modlitbě žehná národ a říká: *Pokoj všem.* Věřící vyjadřují stejné přání ve své odpovědi sloužícímu knězi: *I duchu tvému.* Poté kněz opět vyzývá všechny: *Milujme druh druhá, abychom jedynomylně vyznávali, na což reaguje sbor a věřící slovy: Otce i Syna i Svatého Ducha, Trojici jedynobytnou a nerozdílnou.* Královské dveře se nyní rychle zavírou, po chrámu se rozlehne zvolání: *Dveře, dveře! a dále Pozor mějme, velemoudrost!* a zpívá se tzv. **Symbol víry**, ve kterém je stručně, avšak přesně a správně, vyložena naše víra ve sv. Trojici a další důležité pravdy Pravoslavné církve.

Od této chvíle až do závěru sv. liturgie při věřící neměli vycházet z chrámu (viz 9. Apoštolské pravidlo). Při čtení Symbolu víry kněz snímá z čestných Darů **aer** a mává jím nad nimi na znamení osvěčující a posvěčující síly Ducha Svatého. Přitom recituje spolu s lidem Symbol víry: **Věřím v jednoho Boha...** Nato aer políbí, složí, políbí sv. prestol a říká: *Stůjme důstojně, stůjme s bázní, pozor mějme a v pokoji přinesme svatou oběť!* Tímto zvoláním napomíná kněz věřící, aby soustředili svoji mysl, neboť nastal čas přinášení svaté oběti, neboli takzvaného **přinesení**. Víme, že jde o liturgickou a oproti starozákonním obřadu nekravou obětí, již souhrnně nazýváme **sv. Eucharistie**, při níž je tato oběť (v Tělo a Krev Páně proměněný chléb a víno) rozdělována věřícím. V odpověď na výzvu kněze k soustředěnosti se zpívá: *Milost pokoje a oběť chvály.* Kněz vzápětí nato žehná lid a říká: *Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boha Otce a účastenství Svatého Ducha budíž se všemi vámi.* Věřící ze srdce přejí knězi, aby se tak dělo i v jeho duši, dodávajíc: *I s duchem tvým.* Kněžské výzvy jakoby v těchto momentech neustávaly, stále je třeba, abychom byli pozorní, abychom sledovali posvátný děj jednoho z nejdůležitějších okamžiků sv. liturgie. Kněz proto opět vyzývá: *Vzhůru srdce, a věřící odpovídají Máme k Pánu, to znamená naše pevné odhodlání, ba co víc, přesvědčení, že naše srdce jsou nasměrovány (soustředěny) k Pánu...*

3) Posvěcení (proměnění) čestných Darů

Samotné posvěcení čestných Darů v drahocenné Kristovo Tělo a jeho Krev představuje nejdůležitější okamžik sv. liturgie. Jsme k němu uváděni slovy kněze: *Vzdávajme díky Hospodinu!* Věřící se v této chvíli mírně ukloní, aby vyjádřili Bohu svou vděčnost za veškerou jeho milost, a zpěváci zapějí: *Důstojno a spravedlivo jest klaněti se Otci i Synu*

i Svatému Duchu, Trojici jedynobytné a nerozdílné! V tzv. kněžské **eucharistické modlitbě** se navíc praví: *... neboť ty jsi Bůh nevýslovný, nevyzpytatelný, neviditelný, nevystižitelný, věčně jsoucí, věčně týž, ty a jednorozený Syn tvůj a Duch tvůj svatý; ty z nejsoucná v jsoucnost přivedl jsi nás a klesnuvši pozvedl jsi nás opět a neustal činit vše, až jsi nás do nebe povznesl a království své budoucí nám daroval...* Před Kristem neustále stojí tisíce archan-

dělů, zástupové andělů, cherubínů a serafínů... a my našemu Pánu děkujeme, že z našich rukou (rukou kněze) ráčí přijmout tuto **nekrvavou službu**: *Vítěznou píseň zpívající, volající, hlásající a pravice*. Poslední slova pronáší kněz potichu a zpěváci spolu s věřícími hlasitě odpovídají, podobně jako andělé v nebesích: *Svatý, svatý, svatý jest Hospodin. Plna jsou nebesa i země slávy tvé...* K této písni, nazývané též *serafinskou*, zpěváci ještě dodávají radostný pozdrav, jímž zdravil izraelský národ Pána Ježíše Krista přijíždějícího na oslátku do Jeruzaléma: *Hosana na výsostech, požehnaný, jenž se béře ve jméno Páně*. Kněz potichu pokračuje v eucharistické modlitbě, v níž oslavuje Boží dobrotu a nekonečnou Boží lásku, jež se projevila v příchodu Božího Syna na svět, a připomínaje slova z Tajemné večeře, při které Pán Ježíš Kristus ustanovil sv. tajinu Přijímání, pronáší nyní již nahlas slova Spasitele: **Vezměte a jezte, toto jest Tělo mé, kteréž za vás lámáno jest na odpuštění hříchů a hned vzápětí Pijte z něho (z kalichu) všichni, to jest Krev má Nového zákona, která se za vás a za mnohé vylévá na odpuštění hříchů**. Poté kněz v tiché modlitbě vzpomíná na příkázání Spasitele, abychom činili sv. tajinu Eucharistie na jeho památku, a oslavuje jeho utrpení, smrt, vzkříšení, nanebevstoupení a jeho druhý příchod a již nahlas praví: *Tvoje z Tvého, tobě přinášíme pro vše a za vše*, tj. za všechny členy Církve a všechny blahé Boží skutky. Věřící lid na to reaguje a dodává: *Tebe opěváme, tobě dobrořečíme, tobě děkujeme, ó Pane, a modlíme se k tobě, Bože náš*. Kněz žádá v tuto chvíli Pána, aby seslal svého Ducha Svatého na přítomný lid a předložené Dary a posvětil je. Kněz dále pokračuje v modlitbě a polohlasem čte tropar třetího času (který však není v řeckém originálu, ale ve slovanském prostředí sem byl dodán později): *Hospodine, jenž jsi Přesvatého Ducha svého v třetí hodinu apoštolům svým seslal, téhož Ducha, blahý, neodejmi od nás, ale obnov nás, modlíci se k tobě*. A diákon dodává: *Nezamítej mne od tváře své*

a Ducha svého Svatého neodnímej ode mne. To celé se opakuje třikrát. Kněz pak skloněn nad prestonem žehná chléb: *A učiň chléb tento drahocenným tělem Krista tvého*. A žehnaje víno: *A co v kalichu tomto, učiň drahocennou krví Krista tvého*. Diákon po každém zvolání opakuje: *Amen*. Kněz nakonec žehnaje oboje (chléb i víno) říká: *Proměňiv je Duchem Svatým a diákon opět třikrát opakuje: Amen, amen, amen*. V tomto vzácném a velkém okamžiku se předložené Dary proměňují v **pravé Tělo a pravou Krev Kristovu**. Kněz také proto ihned činí zemní poklonu, neboť je před ním přítomen sám Bůh. **Toto je nejvýznamnější moment celé sv. liturgie**.

Po posvěcení Darů kněz pokračuje v prosbách k Hospodinu, aby sv. Eucharistie byla přijímajícím *ku střidmosti duše, k odpuštění hříchů, k účastenství Ducha Svatého, k naplnění Království nebeského...* Tato liturgická oběť se přináší za všechny živé, ale i u víře zesnulé, a proto vzpomínáme též *praotce, otce, patriarchy... proroky, apoštoly, evangelisty, mučedníky... a každou duši spravedlivou*, a modlíme se **zvláště za nejsvětější, nejčistší, nejblahoslavenější a slavnou vládkyni naší, Bohorodici a vždycky Pannu Marii**. V chrámu se v tu chvíli rozeznají zvony a při jejich prvních úderech začne sbor zpívat oslavnou píseň Bohorodici: *Jest vpravdě důstojno...* Kněz po jejím skončení žádá Hospodina, aby se rozpomenul mimo jiné na veškeré duchovenstvo, na svatou obecnou apoštolskou Církev a všechny, kteří přebývají v nevinnosti a počestném životě. Po pronesení kněžské modlitby za všechny živé zvolá kněz: *A dej nám jedněmi ústy a jedním srdcem slaviti a opěvovati přečestné a velikolepé jméno tvé, Otce i Syna i Svatého Ducha, nyní i vždycky až na věky věkův* a předává Boží požehnání všem přítomným v chrámu: *A milost velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista budíž se všemi vámi*.

(příště dokončení třetí části sv. liturgie)
sestavil Michal Dvořáček

Naučení blaženého Pavla (viz 1 Kor 23-32) je dostatečné, aby vás přesvědčilo o božských tajemstvích, kterých jste se stali hodni, když jste se stali jedním Tělem a jednou Krví Krista. Neboť právě sv. Pavel zvolal: „Právě tu noc, kdy byl zrozen, náš Pán Ježíš Kristus vzal chléb, vzdal díky, rozlámal ho, dával učedníkům a řekl: Vezměte, jezte, toto je mé Tělo. A vzal kalich, vzdal díky a řekl: Vezměte, pijte, toto je má Krev.“ Když tedy sám zjevně řekl o chlebu: „Toto je mé tělo,“ kdo se ještě odváží pochybovat? A když dal sám pevné ujištění a řekl: „Toto je má Krev,“ kdo kdy bude na rozpacích a bude říkat, že to není jeho Krev? (ze *Čtvrté mystagogické katechese „O Těle a Krvi Kristově“ sv. Cyrila Jeruzalémského*)

Malý průvodce Svatou Zemí

Zastavení šesté: Chrám Vzkříšení, Svatý Dvůr a Svatá Brána

Dějiny Chrámu Vzkříšení

V průběhu dějin vystřídal chrám Vzkříšení mnoho jmen. Říkalo se mu Svědectví Vzkříšení, Chrám Božího hrobu, Chrám hrobu Páně.

Je to nejslavnější chrám lidstva, nejvíce naplněný dějinami. Stojí na pahorku Golgota, kde byl Pán ukřižován a přiblížil tak to, co bylo v čase odděleno.

Jde o památku, která se vyrovná největším uměleckým dílům. Pravoslavní mu říkají Chrám Vzkříšení, zatímco na západě je běžnější spíše označení Chrám Svatého hrobu.

Podle staré tradice dal pohanský císař Hadrián postavit na místě Kristova hrobu chrám zasvěcený bohyni Venuši, který dal císař Konstantin Veliký po svém nástupu na římský trůn zbořit. Jeho matka sv. Helena se po objevení Svatého hrobu vydala v osmdesáti letech do Jeruzaléma a vybudovala zde roku 326 tento překrásný chrám, který přetrvál až do současnosti. Vyjádřila tak svoji vděčnost Bohu za synova vítězství nad nevěřícími.

Největším přáním císařovny bylo najít Kristův životodárný Kříž, posvěcený jeho vlastní krví, a na místě nálezu postavit baziliku. Svatý Kříž skutečně objevil židovský dělník Judas, který se potom nechal pokřtít a přijal jméno Kyriakos (náležející Pánu). Později se stal palestinským biskupem v Jeruzalémě a byl umčen za pronásledování Juliána Apostaty (361-363).

Zde tedy dala svatá Helena postavit chrám, který obklopil Svatý hrob, Golgotu, jeskyni, ve které byl Kříž nalezen, a všechna místa, kde se odehrávalo Utrpení a Vzkříšení našeho Pána.

Práce začaly roku 326 a trvaly rovných deset let. Roku 336 se biskupové, kteří se účastnili sněmu v Tyru, odebrali na příkaz císaře do Jeruzaléma, aby se zúčastnili vysvěcení. Takto zní Eusebiův popis slavnosti: „Všichni biskupové opustili Tyros a vydali se do Jeruzaléma. Místo bylo zaplněno největším procesím ku slávě Boží... Přítomni byli biskupové z Makedonie, Pannonie, Mýzie, Bithimie, Thrákie, Fenicie, Arábie, Libye a egyptských Théb. Každý měl královský

doprovod, aby byla slavnost ještě velkolepější. Boží služebníci kázali, žehnali, někteří zpívali hymny, jiní zase pronášeli homilie, které plnily duše věřících nadšením.“

Svatá místa byla slavnostně vyzdobena, pokryta nádhernými látkami a poseta zlatem. Po všech přípravách se 13. září 336 uskutečnilo vysvěcení.

Chrám utrpěl v průběhu staletí mnohé škody. Poprvé byl zničen perským králem Chusrauem II. za jeho tažení proti Palestině roku 614. Kromě jiných krutostí a zvěrstev Peršané spálili Chrám Vzkříšení a svatý Kříž odvezli jako válečnou trofej. Roku 626 proti nim vytáhl císař Herakleios. Téhož roku se vítězně vrátil, přinesl svatý Kříž zpět a 14. září ho znovu uložil na Golgotě.

V té době dal chrám opravit igumen monastýru sv. Theodosia Modestus, přičemž čerpal z darů křesťanů z celého světa.

Když se roku 637 Svaté Země zmocnili muslimové, jejich kalif Omar ebn-el-Khattab vydal jeruzalémskému patriarchovi Sofroniovi chartu, která zaručovala bezpečí všech poutních míst.

Roku 1010 byl chrám vážně poškozen požárem, ale už roku 1024 zahájil císař Konstantin Monomachos jeho rekonstrukci. Za křižáckého panství byly opět provedeny dílčí opravy. Muslimové však od té doby chrám několikrát částečně zrušovali.

Byzantští císařové Izák II. Angelos (1185-1195) a Jan VI. Kantakuzenos (1347-1356) dali částečně opravit poškozená místa. Požár roku 1808 chrám opět poničil. 19. července 1809 začala oprava financovaná z darů řeckého národa, kterou vedl královský architekt Komnenios Mytilenský, a 13. září 1810 byl chrám opět otevřen.

Roku 1834 zničilo zemětřesení kopuli, která byla opravena až roku 1867 díky darům Francie, Ruska a Turecka. Roku 1957 proběhla díky řecké podpoře úplná rekonstrukce.

Je nad jakoukoli pochybnost, že strážcem chrámu Vzkříšení i ostatních svatých míst je

odedávna řecký pravoslavný lid. Proto byla jeho neporušitelná práva potvrzena mezinárodními dohodami. Vícekrát se jinověrci snažili zmocnit se svatých míst, využívající přitom vždy slabosti pravoslavných, ale ztroskotali, neboť písemné doklady a přítomnost mnichů Bratrstva Svatého hrobu představují neopomenutelné svědectví o právu pravoslavné církve na všechna poutní místa. Pařížská dohoda z roku 1856 učinila konec všem polemikám o vlastnictví svatých míst, především těch, která jsou uvnitř Chrámu Vzkříšení, určujíc, že řeckí pravoslavní křesťané zde mají veškerá práva a že vše je jejich majetkem.

Svatý Dvůr

Nádvoří před jediným vstupem do chrámu Vzkříšení se jmenuje Svatý dvůr. Jeho délka i šířka činí dvacet metrů. První zmínky o něm jsou doloženy až z osmnáctého století, ale je jisté, že jeho definitivní podoba pochází z doby stavebních zásahů igumena Modesta (614-626). Dříve sloužilo jako tržiště s potravinami a upomínkami na Svatou zemi, ale dnes se užívá jen jako místo pravoslavných bohoslužeb na Velký čtvrtek. Pod ním je rozměrná vodní nádrž.

Na východ odtud stojí Abrahámův monastýr, sídlo Strážce Svatého hrobu. K tomuto komplexu budov, otevřenému roku 1884 patriarchou Nikodémem, náleží nádrž sv. Heleny a chrám sv. apoštolů Petra a Pavla. Na jeho pravé straně najdeme velmi starý olivovník, který označuje místo, kde Abrahám nalezl Bohem seslaného berana určeného k oběti namísto Izáka. Podle jiné tradice se místo Abrahámovy oběti nachází pod chrámovým oltářem. Z chrámu vychází schodiště vedoucí na Golgotu, po kterém šel císař Herakleios, když se vracel z vítězné války proti Peršanům a přinášel zpět svatý Kříž. Ve spodní části schodiště bylo svaté Marii Egyptské zabráněno vstoupit do chrámu Vzkříšení. Najdeme zde proto malou kapličku, která je již zasvěcena.

Na západní straně Svatého dvora stojí katedrála svatého Jakuba, bratra Páně, prvního jeruzalémského biskupa. U vchodu spatříme malou kapličku zasvěcenou ženám myronosícím, ve které je uctíván kámen z hory Sinaj. Dále vidíme mramorový památník obklopující místo, na kterém podle pravoslavné tradice ženy

myronosice poprvé po Vzkříšení spatřily Pána. Na severní straně je kaple čtyřiceti mučedníků sevastijských. Pod ní, ve sklepení, jsou pohřbíváni jeruzalémské patriarchové. Po straně se tyčí zvonice Chrámu Vzkříšení. Kdysi měla pět pater, ale dvě spadla při zemětřesení roku 1545 a třetí dal z bezpečnostních důvodů zbořit patriarcha Chrysanthos roku 1720. Současné zvony pocházejí z konce desátého století.

Na jižní straně Svatého dvora najdeme Getsemanský monastýr. V jeho držení je velmi cenná ikona Přesvaté Bohorodice, která je každoročně před 15. srpnem (svátek Zesnutí Přesv. Bohorodice) procesím přenášena k hrobu Přesv. Bohorodice v Getsemanech, kde jsou před ní zpívány hymny, a pak je po obřadech s velikou slávou nesena zpět.

Svatá Brána

Chceme-li vstoupit do Chrámu Vzkříšení, musíme projít jeho jediným vchodem – Svatou branou. Na výšku měří šest a na šířku čtyři metry. Je celá z ořechového a cypřišového dřeva pokrytého deskami ze zdobeného železa. Klepala jsou velmi stará a nesou nápisy v arabštině. Na pravém stojí: „*Raduj se, poutníku, vstup do radosti svého Pána, do prosvětlených nebes, matky církvi, přibytku Božího,*“ a na levém: „*Vstup, cizínče, do dvora Páně, do Hrobu Života, kde blahodať sídlí a září svaté světlo.*“

Vedle je jiná brána, kterou dal roku 1187 uzavřít sultán Saladin. Mezi ní a Svatou branou stojí pět mramorových sloupů a na vnější straně obou bran tři sloupy žulové. Na levé straně při vstupu se klaníme před jedním rozpuklým sloupem. Podle tradice zde Arméni o velikonočních roku 1549 podplatili sultána Murata, aby mohli namísto pravoslavných vzít posvátný Oheň nad

Svatým hrobem. Hlavní brána byla zavřena a pravoslavní zůstali na dvoře modlit se k Pánu, aby dal znamení, jež by potvrdilo jejich práva. A vskutku, když v daný okamžik Světlo zazářilo ze Svatého hrobu, žulový sloup pukl, Oheň vytryskl a zapálil svíce, které patriarcha držel v rukou. Emír Tunom, strážce svaté Brány, potvrdil pravdivost zázraku, který viděl na vlastní oči, uvěřil a stal se křesťanem, ale přítomní Turci ho zavraždili, jakmile vydal svědectví. Jeho tělo bylo odneseno a ostatky dosud zůstávají v monastýru Veliká Lavra. Když se sultán o této události dověděl, vydal nařízení, že brát posvátný

Oheň může od této chvíle jedině pravoslavný patriarcha.

Na stěně nad Svatou branou jsou sochařsky zobrazeny Poslední večeře Páně, Omývání nohou, Vstup Páně do Jeruzaléma a Vzkříšení Lazara.

Strážci Svaté brány, držitelé klíčů, jsou tradičně muslimové. Sultán Sulejman daroval toto právo roku 1520 jedné islámské rodině a klíče jí až dosud náleží. Každý den musí být při otvírání bran povinně přítomni zástupci pravoslavných, Arménů a římských katolíků.

(příště pokračování z dějin Chrámu Vzkříšení)

Blahodatný Oheň Velké Soboty

Neznámý svět víry

Ruský schimonach otec Nikodém ze Svaté Hory Athos navštívil v roce 1958 Jeruzalém a byl svědkem oné neobyčejné slavnosti, která se koná při sestoupení Blahodatného Ohně. Ve svém dopise tuto slavnost znamenitě popisuje.

Z dopisu schimonacha otce Nikodéma

Na Velkou Sobotu kolem poledne jsem já, hříšný schimonach Nikodém, měl to štěstí následovat z oltáře Chrámu Kristova Vzkříšení pravoslavného jeruzalémského patriarchu v průvodu obcházejícím svatou kapli Kuvuklii, a uvidět to, co se u Životodárného hrobu podaří spatřit málokomu. Když průvod obešel kapli třikrát, řecký pravoslavný patriarcha se zastavil před zavřenými a zapečetěnými dveřmi do Hrobu Páně (stál jsem z pravé strany u podsvícníku před Kuvuklií, nedaleko, dva kroky od patriarchy). Patriarchu zde svlékli do podřasníku: Sňali mu mitru, sakkos a omofof. Policie a úřady jej prohledali, potom strhli stuhu s pečetěmi ze dveří kaple (Kuvuklie) a vpusťli patriarchu dovnitř... Spolu s ním vpusťli i arménského patriarchu (ten se neúčastnil průvodu, ale stál se svým lidem po levé straně Kuvuklie).

Do kaple vpusťli i další lidi: duchovní, kteří na patriarchovo znamení uhasí Blahodatný Oheň na loži Životodárného Hrobu a vezmou z Hrobu vše, co bylo připraveno k přijetí Blahodatného Ohně.

Když arabští policisté určení za doprovodu obou patriarchů s Blahodatným Ohněm vešli do Kuvuklie, byly za nimi zavřeny dveře. Jak je všem

známo, v kapli jsou dva oddíly: vedlejší Andělův oltář a sám Životodárný Hrob Páně – jeskyně. Dvorní jeskyně Hrobu vchází pouze řecký pravoslavný patriarcha. Ostatní, s policií a arménským patriarchou, zůstávají při Andělově oltáři a mlčky čekají.

Dveře kaple se zavřely, všichni zmlkli a v celém Chrámě Kristova Vzkříšení zavládlo hrobové ticho. Všichni, kdo se shromáždili k modlitbě, očekávali od Hospodina Blahodatný Oheň.

Je třeba povědět o přípravě Hrobu Páně v Kuvuklii: Na Velký Pátek večer jsou zhašena světla v celém chrámu, a to pod kontrolou policie. Do středu lože Životodárného Hrobu je postavena lampáda v podstavci, naplněná olejem a s plovoucím knotem, funkční, ale nezapálená. Při okraji lože se dokola umístí stuha a celé lože se poklade kousky vaty. Po této přípravě a policejní prohlídce se Kuvuklie uzavře a zapečetí. Hrob Páně zůstává zapečetěn až do Velké Soboty, kdy je patriarcha vpuštěn do jeskyně lože Spasitelova, aby přijal Blahodatný Oheň.

Nastala Velká Sobotá, patriarchu vpusťli do jeskyně Životodárného Hrobu a dveře se za ním zavřely. Zavládlo naprosté ticho... V jeskyni je tma a patriarcha se tam o samotě v tichosti modlí ke

Spasiteli. Někdy asi deset minut, jindy i déle. V mém případě bylo třeba čekat asi 15 minut. A vtom náhle, v naprosté tmě, se na loži Životodárného Hrobu začnou sypat jakoby jasně modré skleněné perličky, přibývá jich, proměňují se v modrý oheň, od něhož se zapaluje připravená vata, stuha a lampáda. Všechno se mění v plamen Blahodatného Ohně...

Patriarcha neprodleně zapaluje své dva svazky svíček, vchází do Andělova oltáře a nechává arménskému patriarchu, aby si zažehl své svíce; potom oba patriarchové podávají bočními oválnými okénky Blahodatný Oheň věřícím.

Když se objeví Nebeský oheň, po celém velkém prostoru Chrámu Vzkříšení Páně se jako hrom rozlehne radostný a nadšený křik. Mezitím je na loži Hrobu Páně uhašen oheň (který zprvu nijak nepálí) a je vynesena hořící, zapálená lampáda a vata se stuhou. Dva arabští policisté vynášejí z Kuvuklie na ramenou patriarchu, podpíraného duchovními, a rychle ho nesou do oltáře Chrámu Kristova Vzkříšení. Před patriarchou jde jeden duchovní s hořící lampádou. Všechno se děje tak rychle, že si u Kuvuklie při vynášení patriarchy jen málokdo stihne zapálit svíce. Já jsem to také nestihl, ale připojil jsem se k davu a vešel za patriarchou do oltáře, kde jsem si zapálil svůj svazek svíček od Blahodatného Ohně z rukou samotného patriarchy. (*schimonach Nikodém ze Svaté Hory Athos*)

z ruštiny přeložil Petr Křížek

Úryvek z dopisu řeckého archimandrity otce Kyriakose, strážce Hrobu Páně ve svatém městě Jeruzalémě, o úkazu Blahodatného Ohně

„... a co se týče Blahodatného Ohně, ani já ani nikdo jiný nemá právo být v tento okamžik s nejblazeštějším patriarchou uvnitř jeskyně Hrobu Páně, kromě biskupa arménské, a i ten je vpuštěn jen do Andělova oltáře.

Jen jeruzalémský patriarcha vchází do vnitřního prostoru jeskyně, ve které se nachází Životodárný Hrob.

Před několika staletími se Arménům podařilo zpochybnit nárok pravoslavných přijmout Svatý Oheň v jeskyni Hrobu Páně. Pravoslavní tehdy vůbec neměli přístup do chrámu Vzkříšení Kristova

a byli přinuceni stát v nádvoří. Po určité době, když se patriarcha a lid modlili v nádvoří, oheň vystoupil ze sloupu, který se nachází vedle vstupních vrat. Arméni se nedočkali ničeho. Od té doby nás už neodháněli od Životodárného Hrobu. Tento sloup je dosud puklý a zčernalý.“

<http://www.orthodoxia.cz/kalendar/ohen2.htm>
(česky),

<http://www.zeitun-eg.org/jerusalem.html>
a mnoho jiných.

Sestoupil jsi, Kriste, v země hlubinu a zlámal jsi věčné závory, jež zavíraly spoutance, a po třech dnech vstal jsi z hrobu jako Jonáš z jícnu mořské ryby.

(*Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.*)

Starec Porfýrios Kavsokalyvita (2. část)

Z poučení starců

Rozdávíme všem svou lásku nezištně

Nade vším panuje láska. To, co nás musí, moje děti, zaměstnávat, je láska k bližnímu, jeho duše. Ať děláme cokoli, modlíme se, vyslovujeme radu nebo připomínku, vše necht se děje s láskou. Protože bez lásky modlitba neprospívá, rada ubližuje, připomínka škodí a ničí druhého člověka, který dobře vycítí, zda jej máme rádi nebo ne, a podle toho také reaguje. Láska, láska, jen láska! Láska k našemu bratru nás připravuje, abychom více milovali Krista. Povězte, cožpak to není krásné?

Rozdávíme všem svou lásku nezištně, bez ohledu na jejich postoj k nám. Když do našeho nitra vejde Boží milost, již nás více nebude zajímat, zda nás ostatní milují nebo ne, zda o nás mluví v dobrém či nikoli. Sami pocítíme potřebu, abychom je všechny milovali. Je znamením egoismu, chceme-li, aby o nás ostatní hovořili s úctou. Budou-li o nás ostatní mluvit hanlivě, nesmí nás to rozesmutnět. Nechejme ostatní, ať o nás mluví tak, jak to cítí. Lásku si nesmíme vyžebravat. Naším cílem je, abychom druhé milovali a abychom se za ně modlili celou svou duší. Tehdy si povšimneme, že všichni nás milují, aniž bychom o to usilovali, bez toho, abychom o jejich lásku žebrali. Budou nás milovat svobodně a upřímně, z hloubky svých srdcí, aniž bychom je k tomu nutili. Když milujeme, aniž bychom usilovali o to být milováni, všichni se kolem nás shromáždí jako včely. To platí o každém z nás.

Jestli tě tvůj bratr obtěžuje, unavuje, zamysli se: teď mne bolí oko, ruka, noha, a proto je musím ošetřit a vložit do toho celou svoji lásku (srovnej 1 Kor 12,21). Nesmíme si však myslet, že nezískáme žádnou odměnu za to, co činíme dobrého ani že nebudeme potrestáni za to, čeho jsme se dopustili špatného. Poznání pravdy dosahujeme tehdy, když milujeme Kristovou láskou. Pak nepožadujeme, aby nás ostatní milovali - to je špatné znamení -, ale milujeme a rozdáváme svou lásku, a to je správné. Záleží na nás, zda budeme spaseni. Bůh si to přeje. A jak říká Svaté Písmo: „(Bůh chce)... aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy dospěli.“ (1 Tim 2, 4)

(příště pokračování duchovních poučení starce Porfýria)

z řečtiny přeložila Stefania Fasouli

Jenž z pece ohnivé zachránil mládence, stal se člověkem a trpí jako smrtelník a utrpením svým odívá smrtelné v krásu neporušitelnosti; oslavovaný a nade vše velebený Bůh otců našich.

(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)

Zlatý křížek z Jeruzaléma

Asi před rokem jsem měl možnost navštívit Svatou Zemi s výpravou našeho otce Josefa. Zažíval jsem nesmírně krásné a silné pocity, ostatně jako asi všichni poutníci. Na těchto místech člověk skutečně hodně přemýšlí, hodnotí, přehodnocuje a vzpomíná. Podobně i já jsem často vzpomínal na své blízké a chtěl je tu mít všechny u sebe. Aspoň na okamžik. Nebo jim aspoň malý kousek toho krásného odsud přivést.

Často jsem vzpomínal na Sergeje, muže, který stál na počátku mé cesty k Pravoslaví a který mne přivedl až ke svaté tajině Křtu - stal se mým křestním otcem. Především jemu jsem chtěl něco přivést, vždyť bez něj bych tu asi nebyl... Kousek od Kristova hrobu mne zaujal jeden zlatý křížek. Nebyl ani moc velký ani příliš drobný na mohutný Sergejův krk. Prostě byl to ten správný dárek pro mého křestního otce. S radostí jsem jej po zbytek našeho cestování nosil u sebe, neustále opatroval a přikládal na další svatá místa, která jsme navštívili. Po návratu domů jsem se těšil, až jej budu moci Sergejovi předat. Věřil jsem, že jej potěší.

Za nějakou dobu jsme se měli se Sergejem setkat v Německu, kde vedl seminář. Den před odjezdem jsem se už nemohl dočkat. Ještě vložit nějaké peníze do spořitelny, ať mám rezervu na kreditce a jedeme. Před odchodem do spořitelny mě napadlo vzít si křížek s sebou. Třeba k němu koupím nějakou pěknou krabičku.

Po dlouhém čekání ve spořitelně jsem zašel do dalších obchodů. Vzpomínám si, že jsem se chtěl tehdy podívat na velikost křížku a sáhl jsem proto do kapsy u košile. Ale byla prázdná! Našel jsem jen lístek ze spořitelny. Zvláštní, vždyť jsem křížek nosil neustále při sobě a vzal jej i do spořitelny... Nebo ne? Zapomněl jsem jej snad doma? Nemohl jsem si vzpomenout a zlobil jsem se na sebe.

Vrátil jsem se tedy domů a zjistil, že křížek bohužel není na svém místě. Znervózněl jsem a začal znovu prohledávat košili, oblečení a další možná místa, kam jsem mohl křížek uložit. Opětovně jsem začal usilovně vzpomínat, jak to všechno ráno bylo, kde jsem se pohyboval a co jsem měl v rukou. Začala mi docházet smutná pravda. Křížek s penězi jsem vložil do náprsní kapsy u košile, ty jsem ve spořitelně vytáhl a s nimi určitě i křížek, který asi upadl na zem, říkal jsem si v duchu.

Ano, tak jsem jej asi ztratil. Začalo mi být smutno. Přemáhal mne vztek, slzy a výčitky. Co všechno jsem již ve svém životě ztratil, a proč k tomu došlo znovu, když jde o tak vzácnou věc? Kolikrát jsem si už sliboval, že budu opatrný na své věci a teď ztratím křížek od Kristova hrobu!

Co dělat? Mám se rychle vypravit zpět do spořitelny a ptát se tam? To je nesmysl, vždyť již uplynuly více než čtyři hodiny a přišlo tam jistě spoustu lidí. Na bílé mramorové podlaze si přece musel každý zlatého křížku povšimnout; navíc nemohu nijak dokázat, že jsem jej ztratil já.

Znovu mne zalila vlna beznaděje a lítosti.

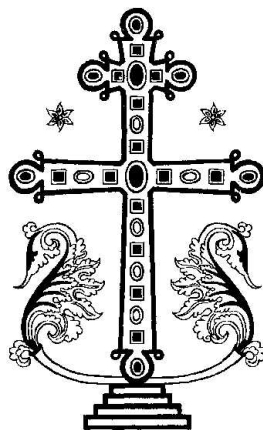
Začal jsem se modlit a prosit Boha za odpuštění, že jsem z nedbalosti udělal takovou věc. Prosil jsem v modlitbách za nalezení křížku a slibovat, jak se polepším. Dával jsem si tehdy různé sliby: jak budu o všechny věci pečovat a co všechno si odepřu, jestliže dárek pro svého křestního otce najdu a získám zpět.

Jelikož jsem doma nebyl úspěšný, zbývala poslední (zdálo se mi, že beznadějná) možnost: zajet ještě jednou do spořitelny. S modlitbou jsem vyrazil. Rozum odmítal tuto poslední naději, ale srdce se nechtělo vzdát a znovu jsem prosil.

Vstoupil jsem do spořitelny a už z dálky jsem viděl čistou a o polední přestávce znovu zametenou podlahu před pokladnami. Křížek tam samozřejmě nebyl. I když jsem dobře viděl, chtěl jsem se o hořké pravdě přesvědčit až do konce a vykročil jsem blíže. Náhle mne něco přinutilo otočit se k místům, kde jsem nikdy nebyl. Nevím proč, ale vykročil jsem k nástěnce vzdálené několik metrů od míst, kde jsem se před dlouhými hodinami pohyboval. A co nevidím! Tam, kdesi pod nástěnkou, ležel odkopnut, odnesen na podrážce návštěvníků a hlavně skryt před jejich zraky a chráněn před poškozením těžkých bot zlatý křížek z Jeruzaléma. Čekal tam na mne nehoďného... V Jeruzalémě jsem věděl, že je přesně pro Sergeje, tady se mi potvrdilo, že opravdu pro nikoho jiného být nemůže. Díky Tobě Bože!

Netroufám si a nechci tuto událost označit za zázrak, ale pro mne je to důkaz vyšší moci, moci modlitby, moci Kříže a moci naděje v přímluvu svatých. Vždyť já jsem nevěřil, že by zlatý šperk zůstal ležet nepovšimnut po tak dlouhou dobu na bílé zemi, a navíc na tak frekventovaném místě. Až modlitby mne přiměly znovu se na místo vrátit a dovedly mne tam, kde bych možná nikdy nehledal. A tak má můj křestní otec Sergej křížek z Jeruzaléma... Ani ne tak díky mně, ale díky Bohu! Jemu děkuji za vše!

Většinu těch slibů, co jsem dával, když jsem beznadějně hledal svatý křížek, jsem dodnes nesplnil...

připravil David Sýkora

Tento významný a svatý den, jediný král a pán všech svátků, je svátkem nad svátky a slavností nad všechny slavnosti – v něm oslavujeme Krista na věky. *(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)*

Pravosláví je náboženstvím radosti: radosti ze vzkříšeného Krista a ze spásy člověka, jenž nachází ztracenou jednotu se svým božským Stvořitelem. K přirozeným projevům této duchovní

radosti patří odpradáвна sborový zpěv, který tvoří neodmyslitelnou součást každé pravoslavné bohoslužby. Na našem území zazněly pravoslavné chorály poprvé již v 9. století, v období mise svatých Cyrila a Metoděje. Po krátkém rozkvětu pravosláví na Velké Moravě a v přemyslovských Čechách však následovala takřka tisíciletá odmlka, způsobená násilným pokatolicněním českého národa. Když byla po rozpadu Rakouska-Uherska ve 20. letech minulého století v tehdejší Československu obnovena pravoslavná církev, mohl se u nás pravoslavný zpěv znovu svobodně rozeznít. Pozadu tehdy nezůstala ani naše moravská metropole.

Z historie pravosláví v Brně

80 let pravoslavného sborového zpěvu v Brně

Brzy po vzniku brněnské pravoslavné farnosti v r. 1924 byl založen i pěvecký sbor, nejprve smíšený a zanedlouho též mužský. Pro inspiraci si jeho členové chodili na církevněslavanské bohoslužby ruských emigrantů, konané v chrámu na Sušilově ulici. S pravoslavnými Rusy pojilo brněnské pěvce přátelství i spolupráce: český a ruský sbor zpívaly společně např. při oslavě Paschy v r. 1926 či při slavnostním vysvěcení chrámu sv. Václava v r. 1931; někteří Rusové navíc vypomáhali a někdy i natrvalo zůstávali v českém tělese. Český sbor nicméně usiloval o budování repertoáru v národním jazyce, a tak vznikaly české přepisy církevněslavanských skladeb ruských či srbských a začaly se objevovat i první původní kompozice.

Pod dirigentským vedením Petra Žerďeva (od r. 1926), skladatele Isajeva (+ 1933) a ing. Šamraje (1933-41) prošlo těleso postupným uměleckým vzestupem a zařadilo se mezi nejkvalitnější pěvecké soubory v tradičně silné brněnské konkurenci. Mezi padesátkou jeho členů bychom našli i tehdejšího brněnského starostu Karla Tomeše s chotí. Kromě bohaté činnosti bohoslužebné vystupoval sbor i při veřejných akcích, zpíval na oslavách 10. výročí založení republiky, na panychidě za T. G. Masaryka, spolupracoval se Sokolem na uctění památky M. Jana Husa apod. Poslechnout si jej mohli věřící v Praze i v jiných místech Čech a Moravy a od r. 1936 také rozhlasoví posluchači – brněnský rozhlas tehdy poprvé přenášel liturgii z chrámu sv. Václava.

O umělecké i společenské úrovni prvorepublikového sboru svědčí benefiční koncert, který

proběhl 1. dubna 1930 ve dvoraně brněnského Besedního domu a jehož výtěžek byl věnován na stavbu chrámu sv. Václava. V dochovaném programu se dočteme, že spolu se smíšeným sborem pravoslavné církve v Brně a mužským sborem ruského studentstva zde jako sólisté vystoupili členové opery Národního divadla v Brně A. Čvanová, J. Ježičová-Hanáková a L. Příbytkov, na klavír doprovázel dirigent A. Balatka. Před vyprodaným sálem tehdy zazněly náročné skladby Bortňanského, Grečaninova, Čajkovského, Rachmaninova, Česnokova i českého pravoslavného skladatele Karla Bendla.

Mezitím se již schylovalo k válečné tragédii. V období heydrichiády byla česká pravoslavná církev zakázána, brněnský chrám zavřen a vyplněn gestapem, mnozí farníci popraveni v Kounicových kolejích a tehdejší farář otec Rosák odvezen do koncentračního tábora.

Činnost pěveckého sboru byla obnovena ihned po osvobození Československa. V Pamětní knize brněnské pravoslavné obce čteme v zápisu z května 1945: „Pěvecký sbor sešel se (...) ke zkoušce ke slečně Nemravové. Tu se ukázalo, jak hluboko do duše se všem zpěvákům vryly krásné pravoslavné církevní zpěvy. Po tak dlouhé době (dva a tři čtvrtě roku) byly zpívány mnohé sbory bez not, ježto byl téměř celý notový archiv velké ceny (...) gestapem zničen.“ V poválečném nadšení se aktivity sboru rozrostly do té míry, že roční počet jeho vystoupení dosáhl dvojnásobku v porovnání s obdobím před válkou. Brněnští pěvci úspěšně reprezentovali farnost při návštěvě

pražského arcibiskupa Jeleverije (r. 1946), přičemž byli schopni zpívat nejen česky a církevněslovanský, ale i latinsky.

Přišel ovšem únor 1948 a s ním i protináboženská propaganda komunistického režimu. Navzdory celkovému úpadku církevního života si pravoslavný sbor, redukovaný na 8 - 10 stálých členů, udržoval vysokou uměleckou úroveň, ba rozšířil svůj repertoár o nové skladby. Zásahu na tom měli pováleční dirigenti Jiří Sedláček, Alexej Příkryl a Jiří Čech. Skutečně těžké časy nastaly až v 70. letech, po odchodu otce J. K. Rosáka do důchodu: tradice sborového zpěvu byla definitivně přetržena a situaci na kůru zachraňovala trojice obětavých dam – Tomanová, Žerděvová a Biskupová.

Na lepší časy se začíná blýskat po příchodu duchovního otce Josefa Fejsaka (r. 1984) a hudebnické rodiny Ardaševových (r. 1986). Alexandr, Jana a Igor Ardaševovi vnášejí do skomírajícího brněnského sboru nový život: znovu se začíná nacvičovat, obnovuje se základní repertoár sv. liturgie, přidávají se nové skladby, opisují se noty, vznikají nové harmonizace. Vedení sboru se ujímá mladičký Igor Ardašev, dnes světově uznávaný klavírní virtuóz, a za svou činnost si

brzy vysluhuje „archijerejskou gramotu“ (pochvalný diplom) olomoucko-brněnského biskupa Nikanora. Po Igorově odchodu přechází sbormistrovství na jeho maminku Janu Ardaševovou, kterou

na čas vystřídá dirigent Rumen Jančev. Pod láskyplným vedením paní Ardaševové pracuje sbor od počátku 90. let až do dnešních dnů. V roce 1994 zpívá při svatořečení velkomoravského knížete Rostislava, několikrát účinkuje na slavnosti svatých Cyrila a Metoděje v Mikulčicích, r. 2001 při oslavách svátku sv. Sávy Srbského ve Vídni

a r. 2004 v Jeruzalémě na audienci u patriarchy Irenaie I. Nedělní liturgie v brněnském chrámu byla jednou přenášena Českou televizí.

Od 90. let přichází do sboru mladá generace českých pravoslavných a svou prací obohacuje jak sborový repertoár, tak bohoslužebný život. Cenný příspěvek přinášejí také pravoslavní Rusíni, jejichž originální lidový zpěv zkrášluje nedělní jitřní bohoslužbu. V r. 2002 spontánně vzniká mužský sbor, který dnes pravidelně zpívá na sobotních a večerních bohoslužbách. V současnosti slouží farnost sv. Václava nejen pravoslavným Čechům, ale i dalším, většinou slovanským národnostem. Díky společné pravoslavné víře a vzájemně lásce se zde mohou setkávat a plodně inspirovat zástupci různorodých kulturních i hudebních tradic. S Boží pomocí se tak naplňují slova Kristova: „Aby všichni jedno byli; jako Ty, Otče, ve Mně a Já v Tobě, aby i oni v Nás jedno byli – aby uvěřil svět, že Ty jsi Mne poslal.“ (Jan 17, 21)

připravil Jaroslav Černocký

Skvěj se, skvěj se, nový Jeruzaléme, neboť vzešla nad tebou sláva Hospodinova. Plesej nyní a vesel se, Sione. Ty pak, Přechistá Bohorodice, raduj se ze vzkříšení Syna svého.

(Předzpěvy kánonu Vzkříšení hlasu 1.)

Postřehy z diákonské služby u Božího hrobu

Ze života naší farnosti

Od okamžiku vzkříšení našeho Pána Ježíše Krista je Boží hrob, kde bylo po ukřižování a sejmutí z Kříže jeho tělo uloženo, nejposvátnějším místem celého křesťanského světa. Pravoslavní křesťané k němu chovají úctu již od dob apoštolských, a také z toho důvodu je až dodnes Kuvuklie (tj. malá kaple na místě Kristova hrobu a jeho Vzkříšení) pod ochranou a správou Pravoslavné církve. V celé křesťanské historii čelilo Bratrstvo Kristova hrobu nesčetným útokům jak od nevěřících, tak od lživých bratří. Každý pravoslavný křesťan, jehož kroky se dotýkají Svaté Země, usiluje o to, aby se mohl zúčastnit svaté liturgie na místě Kristova vzkříšení; na místě kam z nebes na pravoslavné Velikonoce (podle juliánského kalendáře) sestupuje Blahodatný oheň.

Svatá liturgie v Chrámu Kristova Vzkříšení

Naše skupina poutníků, jež putovala po Sv. Zemi v únoru tohoto roku, měla štěstí a velké Boží požehnání, že se také mohla svaté liturgie na Božím hrobu účastnit. V sobotu večer, kolem jedenácté hodiny, jsme po krátkém přechodu Starým městem dorazili k malému náměstí před Chrámem vzkříšení. Po krátké modlitbě jsme vešli do útrob chrámu, kde jsme okamžitě ucítili krásnou duchovní vůni, vycházející z ostatků svatých, vonných olejů, kadidel, ale především Božího hrobu, kam naše kroky okamžitě zamířily. Někteří věřící z naší skupiny zůstali před Kuvuklií a duchovní se odebrali nejdříve do přijímací místnosti Jeruzalémského patriarchátu, kde jim bylo po předložení potvrzujících listin od Jeho Blaženosti Metropolitě Nikolaje povoleno sloužit při Božské liturgii spolu se svatohrobským bratrstvem. Mezitím probíhala jitřní a časy. Svatá liturgie se na Kristově hrobu začíná sloužit o půlnoci, a je tedy každodenně první svatou liturgií na zemi!

Do oltáře Katholikonu (ústředního chrámu v celém objektu Chrámu vzkříšení) začali postupně vcházet ostatní duchovní a jako poslední vešel i Vysokopřeosvícený metropolita Ambrosios Neapolský. Všichni duchovní přijali jeho požehnání a místní pomocníci rozdali duchovním bohoslužebná roucha. Kromě metropolitě Ambrosia se k bohoslužbě sešlo přibližně čtrnáct kněží a tři diákoní z různých koutů světa. Poté, co se všichni duchovní náležitě oblékli, zůstali kněží v oltáři Katholikonu a dva diákoní vyšli se zapálenými trojsvícní a dvojsvícní k archijerské katedře, kde seděl vладыka Ambrosios. Z katedry doprovodili diákoní vладыку před královské dveře ikonostasu

hlavního chrámu, kde se společně modlili tzv. vchodné modlitby. Když vладыka odešel zpět do oltáře, diákoní mu pomohli převléci se do archijerského liturgického oblečení. Když bylo vše připraveno, z oltáře Katholikonu začali postupně vycházet: první metropolita, za ním kněží a nakonec diákoní. Vyzval je k tomu milým úsměvem a pokynutím ruky směrem ke Kuvuklii a oslovením „patéras“ (otcové) sám metropolita Ambrosios.

Jakmile průvod duchovních prošel Katholikonom a stanul před Kuvuklií, jež se nachází přesně naproti hlavnímu chrámu, posadil se vладыka Ambrosios na připravené křeslo. Před ním ležela na zemi biskupská orlice, ze které rozdával své požehnání věřícím i duchovenstvu. Kněží se rozestoupili do dvou řad po pravé i levé ruce vладыky Ambrosia, zatímco diákoní stáli těsně po jeho boku. Svatá liturgie mohla začít. Stalo se tak lehkým pozdvihnutím obou vладыkových rukou se slovy modlitby: „Králi nebeský...“ K vладыkoví přistoupil přední kněz, který vedl liturgii (byl jím schiigumen z monastýru Karakalou na Svaté Hoře Athos v Řecku), a diákoní, aby přijali požehnání pro nadcházející službu. Rád bych na tomto místě připomenul, že při svaté liturgii slouží jako prestol kámen, umístěný v předsíni Kuvuklie, na kterém viděly ženy myronosice sedět anděla, jenž jim zvěstoval Kristovo vzkříšení (Mat 28,1-20). Samotný Kristův hrob v další (zadní) části Kuvuklie přitom slouží jako obětní stůl (žertveník), kde se koná proskomidie a ze kterého se kalich a diskos přenášejí při Velkém vchodu na prestol.

Přední kněz odešel poté, co obdržel požehnání od vладыky, zpět do Kuvuklie, kde stanul před

prestolem. Za ním přišel první diákon a započal bohoslužbu prosbou o požehnání: „Požehnej vладыko...“ Na ní odpověděl přední kněz: „Požehnáno budiž Království Otce i Syna i Svatého Duha ...“ a řecké monašky z monastýru nedaleko Atén zazpívaly nádherným andělským hlasem sborově „Amen“; jejich překrásný zpěv pak zněl po celý zbytek sv. liturgie.

První ektenii měl archidiákon Kalistos ze svatohrobského bratrstva; slyšet jej byl pro mne osobně mimořádný zážitek - něco tak obdivuhodného jsem ještě nezažil. V levé ruce držel pozdvížený trojsvícen a v pravé ruce orár. Prosby v ekteních, jež pronášel s neuvěřitelnou jistotou, zpíval nádherným hlasem a nazpaměť. Následovala druhá antifona, po ní malá ektenie, v níž byly prosby pronášeny rovněž v řečtině, ale říkal je již druhý diákon, který pocházel - podobně jako schiigumen z monastýru Karakalou - ze Sv. Hory Athos. Krátce nato následovala druhá antifona a po ní další malá ektenie, tentokrát v jazyce církevněslovanském, a pronesl ji třetí z diákonů. Jakmile ektenie skončila, začali vcházet do Kuvuklie postupně všichni kněží a po nich vstoupili i diákon, aby políbili svatý prestol. Po společném uctění svatého prestolu vyšla část kněží opět ven z Kuvuklie, uvnitř zůstal jen přední kněz a asi šest kněží a diákon.

Nyní se začala zpívat Blahoslavenství. Překvapilo mne, že i přes velký počet duchovenstva se ani jednou nestalo, aby se na sebe kněží na tak malém místě, jakým předsíň Kuvuklie je, nějak mačkali. Hlavní podíl na poklidném průběhu sv. liturgie v oltářní části měli dva mniši, kteří uvnitř

dávali na vše bedlivý pozor. Pomalu se blížil okamžik Malého vchodu s Evangeliiem. První diákon proto přijal z rukou předního kněze Evangelium a vyšel s ním z Kuvuklie. Následovali jej další dva diákon, s trojsvícenem a dvojsvícenem, oba po jeho boku. Při Malém vchodu zástup duchovních a věřících obešel celou Kuvuklii jednou dokola... V čele šli diákon, následováni kněžími. Průvod se po obejiti Kuvuklie zastavil před vладыkou Ambrosijem, který nejdříve políbil Evangelium, vzal z rukou diákonů trojsvícen a dvojsvícen, popošel k prahu Kuvuklie a žehnal jimi na všechny světové strany. Přitom zcela plynule přešel do církevněslovanského jazyka. Kněží se mezitím opět seřadili do dvojstupu před vchodem Kuvuklie a čekali až sloužící vладыka, doprovázen dvěma diákony se svícny, bude okouřovat prestol. Po doznění nedělních troparů a kondaků začaly řecké monašky zpívat Trojsvatou píseň: „Svatý Bože, svatý Silný, svatý Nesmrtelný...“, v níž se střídaly s řeckými i slovanským duchovenstvem v Kuvuklii. Po Trojsvaté písni následoval Prokimen a po něm Apoštol, který četl otec archimandrita Esvéios. Po přečtení Apoštola nadešlo čtení Evangelia: nejprve řecky a poté církevněslovansky. Znovu se opakovaly ektenijní prosby - nejprve tzv. „vroucí“, pak „za katechumeny“ a nakonec „prosebné“ - a kněží v Kuvuklii je zakončovali oslavnými zvoláními (vozhlasy) v různých bohoslužebných jazycích. Ještě před Velkým vchodem s čestnými Dary, za zpěvu Cherubinské písně, vešli do oltáře i ostatní sloužící, jež dosud stáli před Kuvuklií, aby políbili svatý prestol a rameno biskupa na znamení úcty k jeho osobě; stejně tak učinili i diákon.

Začal Velký vchod a první diákon přijal z rukou biskupa diskos; ještě předtím mu však byl na záda připevněn podle řecké tradice aer - pokrývka, již se později pokrývají diskos a kalich. Přední kněz přijal z rukou metropolity Ambrosia kalich a šel za diákonom nesoucím diskos, za ním vycházel kněz, jenž měl v rukou biskupský omofo. Všichni duchovní v zástupu v čele s biskupem obešli celou Kuvuklii a došli až k jejímu vchodu. Tam již čekal metropolita Ambrosios, který nejdříve okouřil kadidlem diskos a pak kalich a postupně je přenesl na prestol do útroby Kuvuklie. Sloužící biskup přitom vzpomenuk je ruzalémského patriarchu, ostatní hierarchy Pravoslavné církve, Bratrstvo svatého hrobu a všechny pravoslavné křesťany.

Ve svaté liturgii jsme nyní dospěli až k Vyznání víry, během něhož se opět všichni sloužící – kolik jich jen bylo! – shromáždili uvnitř malé Kuvuklie, kněží políbili biskupa na obě ramena a nakonec se políbili mezi sebou na znamení Kristovy lásky. Metropolita Ambrosios poté sklonil hlavu a sepal ruce na prsou ve znamení Kříže a opřel se jimi o prestol. Ostatní kněží v Kuvuklii uchopili již dříve zmiňovaný aer a pohybovali jím nad hlavou metropolitu, čímž připomínali vanutí Svatého Ducha.

Následovala modlitební výzva diákona k věřícím: „Stůjmež s bázní...“, na kterou krásným zpěvem odpovíděly monašky: „Milost pokoje, obět chvály...“, načež metropolita Ambrosios vyšel z Kuvuklie a přežehnal dvojsvícem a trojsvícem věřící lid na všechny světové strany. Eucharistická modlitba začala až poté, co se metropolita vrátil zpět do Kuvuklie. Po proměnění svatých Darů, při kterém se v modlitbách krásně doplňovala bohoslužebná řečtina s církevní slovanštinou, přijal metropolita kadidelnici z rukou diákona a začal jí okuřovat svaté Dary. V těchto okamžicích se zpívala modlitba oslavující Přesvatou Bohorodici: „Axion estin (Jest v pravdě důstojno)...“

Po oslavné modlitbě k Bohorodici a opětovném připomenutí jeruzalémského patriarchy následovala další prosebná ektenie, již nyní pro-

nášel třetí z řady diákonů. Sv. liturgie se pomalu ale jistě chýlila k závěru a na řadu přišla Modlitba Páně „Otče náš“, po jejímž skončení a následných modlitbách metropolitu u svatého prestolu nadešel čas přijímání svatých Darů: nejprve přijímali duchovní v oltáři a vzápětí věřící v prostoru hlavního Katholikonu, kam byly svaté Dary v několika kališích přeneseny. Metropolita v samém závěru naposledy přežehnal trojsvícem a dvojsvícem věřící se slovy: „Spasiž Bože lid svůj a požehnej dědictví svému...“ Když bylo svaté Přijímání uděleno všem, kteří se k němu té noci připravili, podal ještě metropolita Ambrosios přednímu z kněží kalich, který jej pozdvihl před zraky věřících se slovy: „Vždycky, nyní i přistě až na věky věkův“, a jeden z kněží jej odnesl do oltáře Katholikonu. Po děkovné ektenii po svatém Přijímání ještě metropolita Ambrosios pronesl krátké kázání, po němž vладыka spolu se sloužícími kněžími odešel do oltáře.

Celá svatá liturgie byla skutečným svědectvím o živé tradici, všeobecnosti a svatosti naší Pravoslavné církve, v níž se pravdivé učení o Kristu a jeho svaté Církvi, přivádějící ke spáse, zachovalo od dob apoštolských až dodnes.

Sláva Bohu za vše!

připravil o. diákon Marek Malík

Aktuality

Velký Kánon sv. Ondřeje Krétského

Služba Velkého kánonu sv. Ondřeje Krétského spojená s Velkým povečeřím jako již každoročně ozdobila začátek Velkého postu i ve městě Brně. Po čtyři večery se věřícími zaplnil do tmavých rouch oděný a voskovými svícemi ozářený brněnský chrám sv. Václava. Procítěný zpěv mužského sboru, starobylé nápěvy a především neopakovatelný přípěv tohoto kánonu: „Pomiluj mja Bože, pomiluj mja,“ nás uvedly do období sv. Čtyřicátnice, na jejímž konci nás čeká událost slavného vzkříšení našeho Pána Ježíše Krista.

Udělení svaté tajiny Pomazání nemocných

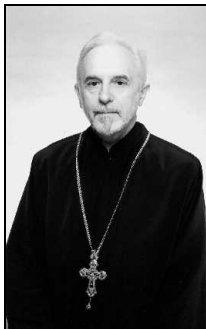
V předvečer svátku Zvěstování Přesvaté Bohorodice, který slavíme 6. dubna (podle juliánského kalendáře 25. března), bylo v brněnském chrámu sv. Václava slouženo Velké povečeří s obřadem udělení svaté tajiny Pomazání nemocných. I přes značnou časovou náročnost tohoto obřadu byl chrám zaplněn a mezi věřícími bylo i mnoho dětí. Při udělení Tajiny spolu s otcem Josefem sloužil také otec Karel Podracký.

připravil Jan Zbyněk Zavřel

Blahopřání k životnímu jubileu

Prof. prot. ThDr. Pavel Aleš

Svých sedmdesátých narozenin, jakož i svého 45-ti letého kněžského jubilea, se dnes dožívá protojerej Pavel Aleš, jediný řádný profesor pravoslavné teologie české národnosti. Otec Pavel Aleš se narodil 8. 4. 1935 v kněžské rodině. Jeho otec, o. Bohumír (Axmann) Aleš, patřil ke generaci českých kněží, kteří v poválečném Československu (po I. svět. válce) obnovovali Pravoslavnou církev a kteří se záhy stali nejbližšími spolupracovníky svatého novomučedníka Gorazda. Svatého biskupa Gorazda měl možnost poznat i o. Pavel, ještě jako malé dítě. Na studia odešel o. Pavel na Slovensko, kde studoval na Prešovské bohoslovecké fakultě a posléze na Duchovní akademii v Petrohradě (tehdejší Leningradě). Po studiích působil od roku 1960 jako kněz v duchovní správě Pravoslavné církve na Moravě. Krátce po svém absolutoriu se o. Pavel znovu vrá-

til do Prešova, kde vyučoval jako profesor dogmatického bohosloví a církevních dějin. Právě tento obor spolu s dějinami cyrilometodějství se staly jeho celoživotním zájmem. Zde nutno připomenout, že se podílel na vydání jubilejních sborníků na památku 1100. výročí smrti sv. Metoděje a novomučedníka Gorazda. Otec Pavel Aleš je autorem nesčetných vědeckých prací, skript a dlouhá léta se podílel na vydávání Pravoslavného teologického sborníku. V posledních letech stál o. Pavel v čele Úřadu eparchiální rady olomoucko-brněnské eparchie jako její vážený ředitel. Svou erudicí, již se dosud nedostalo odpovídajícího domáciho a zahraničního uznání, se zasloužil o vysokou vědeckou úroveň olomouckého Detašovaného pracoviště Bohoslovecké fakulty v Prešově, kde stále vyučuje. K celoživotní lásce o. Pavla, mimo jiné též nadaného sbornístra, patří a vždy patřil pravoslavný církevní zpěv...

V Brně dne 8. 4. 2005

Drahý otče Pavle,

Brněnská pravoslavná farnost v čele se svým duchovním správcem prožívá v těchto dnech dvojnásobnou radost: oslavuje světlý svátek Zvěstování Přesvaté Bohorodice a připomíná si rovněž Vaše krásné životní jubileum, ke kterému skládáme toto nepatrné laudatio.

Každý dobrý strom se pozná po ovoci, které nese... Vaše běloskvoucí šediny, jež na rozdíl od listů nikdy neopadávají, osvětlují Váš radostný obličej a připomínají nám, že je mezi námi člověk, jehož duchovní dílo je ohromné a přitom stále pokračující.

Podobně jako přinesl sv. archanděl Gabriel lidstvu dobrou zvěst o počátku našeho spasení, dosvědčuje dnes tento Boží posel i nám radostnou zvěst o završení 70 plodných let Vašeho života. Radujeme se proto spolu s anděly v nebesích a přinášíme Bohu chválu a díkyvdání za důstojného pastýře, jehož naší místní Pravoslavné církvi ve Vaší osobě seslal.

Dobrý pastýř, Pán Ježíš Kristus, si Vás povolal podobně jako své apoštoly, a vy, podoben bohohlasnému apoštolu národů sv. Pavlovi, nejpracovitější-

mu ze všech apoštolů, učil jste po celý svůj život své nespočetné žáky poznávat krásu svatého Pravoslaví. I Vás si Pán povolal jako toho, který má druhé vést k duchovní dokonalosti, k jednotě s Kristem a jeho svatou Církví, a my ve Vás nalezní obětavého pastýře, významného teologa vědeckého formátu, zasvěceného odborníka na cyrilometodějskou tradici, nadšeného slovanofila, bystrého kazatele a nadaného sbornístra...

A nejen to, Vaše drahá přítomnost mezi námi, v naší moravské církvi, je důkazem velké Boží milosti a současně i naděje, že Vás Pán zachová na další „mnohá a blahá léta“.

Nechť se na Vás, drahý otče Pavle, rozpomené Pán a zachová Vás své svaté Církvi v pokoji, neporušeného, počestného, zdravého, dlouho žijícího a řádně hlásajícího slova jeho pravdy.

Rádi bychom při této příležitosti pozdravili též Vaši drahou mátušku, paní Helenu, a popřáli i jí hojnost Božího požehnání, pevné zdraví a duchovní radost.

Se srdečným pozdravem v Kristu našemu Pánu za celou brněnskou farnost Váš

Prof. Josef Fejsak

Ostatky ctihodných mučednic Jelizavety a Varvary se vrátily do New Yorku.

Od roku 1981, kdy byli Ruskou zahraniční pravoslavnou církví proslaveni ruští novomučedníci, spočívala pravá ruka ctihodné mučednice Jelizavety v katedrálním chrámě v New Yorku. Z iniciativy Nadace sv. Ondřeje Prvozvaného byla vypravěna pouť s ostatky po Rusku, která trvala sedm měsíců. Za tuto dobu svaté ostatky navštívily více než 140 měst v 61 eparchiích Ruské pravoslavné církve Moskevského patriarchátu a poklonilo se jim kolem deseti milionů lidí. Proud poutníků neustával ve dne ani v noci, lidé přicházeli s celými rodinami, i se svými dětmi. Mnoha Rusům se dostalo útěchy při modlitbě před svatými ostatky. Po dlouhých měsících, dne 12. dubna 2005, se schrána se svatými ostatky vrátila opět na své místo. Tato historická událost se stala prvním společným programem Ruské zahraniční pravoslavné církve a Ruské pravoslavné církve Moskevského patriarchátu.

připravil Jan Zbyněk Zavřel

Aktuality z pravoslavného světa

Mnich Sáva Chilandarec

V českém tisku proběhla zpráva o významném českém rodákovi Slaviboru Breuerovi, pravoslavným křesťanům známém spíše pod jménem Sáva Chilandarec.

Slavibor Breuer se narodil 9. července 1847 v Kutné Hoře v rodině továrníka. Po úspěšně zakončených studiích odešel ke strýci Františku Hertlovi do Haliče. Zde se naučil rusky a polsky. Z Haliče se vrátil v roce 1861. V roce 1866, po otcově smrti, se rozhodl uskutečnit svůj dlouhodobý záměr, totiž věnovat se opuštěným dětem. V Modletíně na Vysočině vybudoval domov pro opuštěné děti a sirotky, o které se staral spolu s pěstounskou rodinou Václava Pokorného. Po úpadku své továrny v Kutné Hoře se rozhodl vystěhovat se i se zbylými třemi chovanci do Srbska.

Po krátkém pobytu v Srbsku všichni čtyři čeští vystěhovalci vstoupili do slavného srbského kláštera Chilandaru, který leží na poloostrově Athos v Řecku a byl založen už v 11. století. Slavibor Breuer byl roku 1882 postřižen na mnicha se jménem Sáva. Jaký byl život mnichů v tomto klášteře? Breuerův přítel, Josef Raušar, který ho v klášteře navštívil, o tom říká:

„Dozvěděl jsem se z dalších zpráv o životě mnichů svatohorských. Každý mnich dostával tehdy 3 turecké liry na oděv, dále měsíčně něco olivového oleje k maštění, něco rýže, vína a jiných maličkostí k živobytí. Starší mniši - hodnostáři - měli k posluze učedníky, kteří jim vařili. Klášterní kobky byly nevysoké a malé. Mniši musí si vše konati sami: vařiti, práti, kopati na poli a jiné. Strava

jejich byla velice jednoduchá: sušené ryby, raci, česnek, cibule, naložené olivy a černý chléb. Jelikož ženské pohlaví se zde vůbec netrpí, nejsou zde ani krávy, ani ovce, ani kozy, a mléko i vejce jsou dosti drahé a musí se sem z okolních vesnic za územím poloostrova dovážeti. Ženská noha nesměla vstoupiti na území celého poloostrova, aby neponoukala ke zlému muži, kteří zasvětili celý život asketickému životu a poustevnickému konání.“

Slavibor (později mnich Sáva) žil v černě natřeném pokojíku, opatřeném černým nábytkem. Pracoval v sýpce, ve mlýně, v přístavu, věnoval se zahradničení, ale roku 1895 dostal úkol hodný svého vzdělání (mluvil církevněslovanským jazykem, srbsky, rusky, bulharsky a samozřejmě česky): uspořádat klášterní knihovnu. Zpracoval její katalog a při té příležitosti udělal i soupis slovanských rukopisů chilandarské knihovny, otištěný později ve Věstníku Královské české společnosti nauk. Publikoval též v časopisech Vesmír, Osvěta a v německých vegetariánských časopisech. Napsal i rozsáhlejší publikaci věnovanou chilandarskému klášteru. Roku 1896 navštívil Chilandar srbský král Alexandr, který Slaviboru Breuerovi udělil Řád sv. Sávy. Sáva Chilandarec žil v klášteře plných 31 let, od r. 1881 do r. 1912. Zemřel 14. ledna, podle pravoslavného kalendáře v noci z 1. na 2. ledna. Byl nesporně jedním z těch Čechů, kteří daleko od domova šířili dobré jméno své vlasti.

*podle Kutnohorského deníku
zkrátil Jan Zbyněk Zavřel*

Drahé děti, nadešel čas svaté Paschy, pojd'te blíž a slyšte blahou zvěst!

**„Nechte dítek přijít
ke mně“**

Oslava Velikonoc, svaté Paschy, je největším svátkem Pravoslavné církve v průběhu církevního roku. **Pascha** je svátkem svátků. Vše se začíná již na Velkou Sobotu Velkého (strastného) týdne, kdy se služba sv. liturgie stává stále více radostnou a slavnostní. V polovině liturgie se tmavé oblečení, jímž je pokryt sv. prestol, a do nějž jsou oblečeni též duchovní, sloužící liturgii, mění na bílé a zlaté. Ježíš Kristus ještě nebyl vzkříšen tělesně, ale již zvítězil nad smrtí. Všem svatým lidem, kteří předtím zemřeli, daroval svým vzkříšením nový život. Toto je krásně znázorněno na ikoně Kristova Vzkříšení – Sestoupení do pekla, kde Kristus stojí na rozbitých dveřích pekelné brány a pravou a levou rukou pozdvihuje naše prarodiče Adama a Evu z pekla. Na Velkou sobotu se na liturgii čte sv. Evangelium od Matouše: ta část, ve které anděl Páně zvěstuje ženám myronosicím o Kristově vzkříšení (Mat 28, 1 - 20).

Děti, možná jste někteří z vás již byli na slavnostní jitřní bohoslužbě, kterou pokračuje oslava Kristova Vzkříšení. Pokud ano, mohli jste na ní zahlédnout velké množství věřících, kteří přicházejí ještě před půlnocí do svatého chrámu a tam očekávají začátek jitřní. Nejprve se však začíná půlnočnice, tj. bohoslužba předcházející jitřní, při níž se do oltáře na sv. prestol vnáší svatá Pláštěnice. Pláštěnice je ikona, na které je zobrazen Pán Ježíš Kristus ležící v hrobě a která byla od Velkého Pátku položena uprostřed chrámu. To nám připomíná, že Kristus již v hrobě není, že vstal z mrtvých, že svou smrtí překonal smrt a daroval nám, lidem, život věčný. Královské dveře, kterými se Pláštěnice vnáší do oltáře, se poté zavírají. Světla v chrámu náhle uhasnou, věřící úplně ztichnou a nezpívá se žádná bohoslužebná píseň. Všichni netrpělivě očekají, až zazní první slova písně:

**Vzkříšení tvoje, Kriste Spasiteli, andělé opěvují na nebesích,
dejž, abychom i my na zemi čistým srdcem tebe oslavovali!**

Ohromující slova této písně jako první zpívají duchovní v oltáři. Kněz se zapáleným trojsvícem a prestolním křížem okuřuje kadidelnicí svatý prestol a po té se odhrnuje závěs nad Královskými dveřmi, které se v této chvíli otevrou a zahrnou vnitřek chrámu záplavou světla. Světlo Kristova vzkříšení, jež připomíná zapálený trojsvícen, se přenáší do chrámové lodi mezi věřící, kteří si od něj zapalují svíčky. Celý chrám doslova hoří, všude je vidět světlost Kristova vzkříšení. Lidé postupně vycházejí se zapálenými svíčkami ven z chrámu, obcházejí jej dokola a zastavují se před zavřenými dveřmi chrámu, symbolickými dveřmi Kristova hrobu.

Tady kněz nahlas zvolá: **Kristus vstal z mrtvých!** A všichni věřící radostně opětují: **V pravdě vstal z mrtvých!** A ihned se zpívá tropar:

Vstal Kristus z mrtvých, smrtí smrt překonal a jsoucím ve hrobech život daroval!

Chrámové dveře se náhle otevírají a všichni vcházejí dovnitř, kde pokračuje slavnostní jitřní. Po jejím skončení si věřící nechávají posvětit jídla, která se během postu nesměla jíst: vajíčka, sýr, různé mazance, víno, sladkou „paschu“ a další. Lidé se navzájem na Velikonoce obdarovávají vajíčky, která se barví většinou na červenou. To na připomenutí

zázraku, který se stal, když sv. Marie Magdaléna chodila po světě a vyprávěla lidem o Kristově Vzkříšení. Došla jednou až do Říma a stanula před císařem Tibériem, který jí nevěřil a říkal, že nemůže být nikdo vzkříšen z mrtvých. Marie mu podala bílé vajíčko se slovy: „A může se z bílého vajíčka stát červené?“ Když jej císař přijal do svých rukou, vajíčko náhle zčervenalo... na znamení nového života v Kristu, který za nás na Kříži prolil svoji krev.

Pravoslavní křesťané, se navzájem mezi sebou o Velikonocích zdraví

slovy: **Kristus vstal z mrtvých!** A na to se odpovídá: **Vpravdě vstal z mrtvých!** Tento pozdrav se říká až do svátku Nanebevstoupení Páně, tedy celých čtyřicet dní po svátku vzkříšení. I vy, milé děti, se můžete takto každé ráno zdravít; a namísto „Dobré ráno“ zdravít své rodiče, své sourozence a všechny ostatní touto radostnou zprávou: „Kristus vstal z mrtvých! Vpravdě vstal z mrtvých!“

velikonoční zamyšlení pro děti připravil o. diákon Marek Malík

Nezapisuj si své dobré skutky, neboť když si je zapíšeš, brzy vyblednou. Jestliže na ně zapomeš, budou vepsány do věčnosti. Nezapisuj si ani zlé skutky svého souseda, neboť když si je zapíšeš, polovina jejich tíhy dolehne i na tebe. Když na ně však zapomeš, Bůh zapomene na tvé vlastní zlé skutky.

(sv. Nikolaj Velimirovič)

Cesta k Bohu

vладыка Сергий Пражскý (část 3.)

Nezapomínejme, že každý člověk má, jak už jsem řekl, svůj zvláštní úkol, nějakou přednost, svou osobitou krásu. Tím vším má sloužit světu. Projevuje se tak individuální lidské bytí, osvobozené od hříchu a rozvinuté v plnost pravého života, které se stává cenným vkladem do pokladnice celého světa.

Při tomto svém snažení se ovšem nesmíme bát námahy a vyhybat se jí. Vždyť i při sportu někdy vynakládáme velké úsilí. Nepřijde nám za těžko vstávat brzy ráno kvůli tréninku; kvůli němu si dokážeme odpírat nadbytečné jídlo a pít a provádět po celý den různá speciální cvičení. I v takovýchto záležitostech se dá hovořit o hrdinství, nebo dokonce asketismu, samozřejmě využívaném pro pozemské cíle. Všichni, kdo se chtějí stát bojovníky, musí být zdrženliví. „A všeliký, kdož bojuje, ve všem jest zdrženlivý. A oni zajisté proto, aby porušitelnou korunu vzali, ale my neporušitelnou.“ (1 Kor 9, 25). Tím spíše je hrdinství přirozené pro křesťana, který chce přemoci svou hříšnou přirozenost, jež mu brání dosáhnout štěstí a zbavuje ho věčného života.

Vítězství nad hříchem nám dává radost z bytí – nejen tomu, kdo bojuje se zlem a vítězí nad ním, ale je jím zprostředkovávána i ostatním. Osobní vítězství nad hříchem se tak stává vlastnictvím všech, stává se základem přerodu společnosti. Zlo na zemi mizí a vzrůstá obecné blaho. Veškerý hřích může být překonán ctností, a to na celém světě. Když člověk přemáhá hřích, soustřeďuje v sobě dobro a zároveň s ním krásu lidské důstojnosti a obohacuje i druhé lidi. Dobro je věčné, pochází od Boha a směřuje zpátky k Bohu. Právě toto směřování dobra k Bohu můžeme nazvat pravým životem, uskutečněním království Božího na zemi. Království Božího nemůžeme dosáhnout snadno, je zapotřebí námahy. Ale je to štěstí, které se může uskutečnit zde na zemi, a ne někde v oblacích. Setrvávání v hříchu zmenšuje toto štěstí, naši radost ze života.

Naši prarodiče byli stvořeni bez hříchu, ale od chvíle jejich pádu hřích proniká do samotné naší přirozenosti, rodí se s námi a drží nás v zajetí. Musíme dojít k přesvědčení, že hřích není něco, co by k nám patřilo. Toto vědomí je pro nás velmi důleži-

Zamyšlení

té, protože v nás probouzí touhu zbavit se hříchu, přinášejícího nám neštěstí. Úspěch v boji s hříchem pak spočívá v tom, že se začínáme určitým způsobem měnit – kdo byl například nervózní a popudlivý, naučí se své reakce krotit, kdo byl lakomý, stává se štědrým, nepokojný a hněvivý člověk nalezne pokoj. Dobro přítomné v nás se projevuje v boji s našimi vášněmi. A to je právě onen kříž, kterého se tak bojíme. Ale s křížem přichází i radost a vzkříšení. Myšlenka na vzkříšení je dobrá myšlenka. Je to myšlenka, která vítězí. Setrvávat v hříchu znamená setrvávat ve tmě, zatímco přebývat ve stavu svatosti znamená žít ve světle, jež hož pramenem je Duch Svatý. V tomto stavu se člověk znovu sjednocuje s Bohem, navrácí se k Otci a celou svou bytostí pociťuje radost Ducha Svatého.

Když zaháníme nebeským světlem ze svého srdce tmu, jsme naplňováni Duchem Svatým, jenž přetváří náš život od samého základu, povolává život od nebytí k pravému bytí. Toto světlo pak také určuje směr naší cesty k novému životu. Boj s vášněmi je obtížný, a proto je třeba se obracet o pomoc k Bohu. Bez něho nejsme schopni změnit svou hříšnou přirozenost. Bůh je nám vždy nablízku a okamžitě nám pomůže. Stačí pronést krátkou, ale vroucí modlitbu: „Bože, pomoz!“ a už jen tím uvádíme v bytí nový život. Mysl obrácená k Bohu s prosbou o pomoc proniká do nebe a z nebe přichází odpověď na naše volání v podobě světla, zahánějícího tmu, jež se usídlila v našem srdci. Každá myšlenka o Bohu je důsledkem působení Ducha Svatého v nás. Když vzýváme Boha, přecházíme do jiné oblasti bytí. Toto sjednocování se s Božím světem představuje už samo o sobě činnost, neboť svou prosbou dosahujeme toho, že se na nás vylévá Boží světlo a probouzí v nás činnou energii, takže dobro, jež v nás do té doby dřímalo, se probouzí a projevuje. Toto světlo je hvězdou, která nás vede. Vyzývání Boha osvětluje nebeskou září naše nitro a ozařuje i to, co nás obklopuje. A co je hlavní – pomáhá nám vymanit se z životní šedi, jejímž původcem je především naše slabá vůle. Přitom zároveň pociťujeme, že díky tomuto světlu se před námi otevírá věčnost, jejímž účastníky se stáváme.

Přechod našeho srdce ze tmy do světla, od zla k dobru, tento zázrak změny starého člověka v nového, znamená, že se děje to, po čem tak vroucně toužíme – nebe se přibližuje k nám. Ve chvíli této přeměny vstupujeme bezpochyby do sféry nového bytí, dotýkáme se věčnosti a přesvědčujeme se, že člověku je skutečně dána veliká síla proměňovat s Boží pomocí hříšný život v Boží království. Každý člověk je při tom jakoby divotvůrcem, neboť skrze vítězství nad hříchem v sobě objevuje Boha. Ve svém každodenním životě jsme příliš odtrženi a vzdáleni od pramene Božího světla; to je pro nás tím větším neštěstím, že v Božím světě jsme schopni uvidět a rozpoznat přizračnost našeho všedního života.

Nebudeme-li vzývat Boha, nemůžeme se žádným způsobem osvobodit od otročení věcem, stáváme se naprostými otroky svého okolí. Ale stačí jen nepatrná modlitba k Bohu, a naše srdce brzy osvítlí jeho světlo a je nám dáno pochopit skutečný význam věci na tomto světě. Proto je nutné, abychom co nejčastěji vystavovali své všední dny paprskům Božího světla tím, že budeme překonávat hřích, jako bychom otevírali okno do svého nitra, aby skrze ně mohl do našeho srdce proudit nebeský jas. To je základ tvůrčího života, života duchovního a křesťanského a zároveň základ štěstí. Čím více bude v našem životě takovýchto světých okamžiků, tím více bude ozařován Božím

světlem. Tím více budeme nuceni odvrhovat vášně a náš život bude nabývat čím dál více netušené krásy a hodnoty. Pocítíme skutečnou radost ze života a ničím nerušené blaho. To vše přitom není ničím jiným než vítězstvím nad hříchem a přiblížením se k Bohu. Tehdy na zemi nastane pravý život, za nějž se každý den modlíme slovy: „Přijď království tvé.“ Musíme pochopit, že *království Boží je reálné štěstí a blaho na zemi*. Pravá radost, osvobozující naše srdce, je radost Ducha Svatého, jenž na nás sestupuje.

Nazývat se křesťanem znamená procitnout ze spánku a setrvačnosti, projevit tvůrčí schopnosti. Měli bychom šířit vědomí, že křesťanství není pasivní, ale naopak vede velmi aktivní boj s hříchem. Křesťanství není něčím odtaziťm a nekonečně vzdáleným, ale naopak se může v plnosti uskutečnit zde zemi.

Křesťanství není náboženstvím smutku a utrpení, ale naopak náboženstvím radosti a štěstí. Apoštol Pavel říká: „Vždycky se radujte.“ (1 Tes, 5, 16) Opravdu se radovat pak můžeme jen tehdy, když v sobě překonáme hřích, protože jen překonání hříchu může duši přinést radost – počátek blaženosti, o níž řekl apoštol Pavel: „Čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“ (1 Kor, 2, 9)

z ruského originálu přeložila Marie Zavřelová

Pozvánky a krátká farní oznámení

Pozvánka na hodiny náboženství

Rádi bychom pozvali **všechny děti na hodiny náboženství**, které se i nadále konají každý čtvrtek v 17 hod. v prostorách Svatováclavské hudební školy na Úvoze 62.

Nová videotéka pravoslavných filmů

Pro věřící naší farnosti je nyní v prostorách hudební školy k dispozici rozsáhlá videotéka filmů s pravoslavnou tematikou. Zájemci si mohou filmy zapůjčit vždy v neděli po svaté Liturgii.

Sledujte internetové stránky farnosti sv. Václava – novinky!

Na internetových stránkách brněnské pravoslavné farnosti (**www.pravoslavbrno.cz**) je v rubrice „**Fotogalerie**“ vystaven další souborný fotografický příspěvek. Jedná se o fotografie Ing. Petra Tонера z oslav letošní Paschy v našem chrámu.

Obsah

Slovo úvodem	2
Poučné slovo na Velkou neděli Paschy	3
Ctihodný Theodor Studita	
„Na všechny bohoslužby vzpomínám s nostalgií“	4
rozhovor s Vasiliosem Kourafalosem, řeckým studentem	
Jenž jsi na nebesích...	8
výklad sv. Nikolaje Velimiroviče na druhý verš Modlitby Páně	
Životy svatých	
Svatí pětipočetníci: světitel Gorazd, světitel Kliment, ctihodní Naum, Angelár a Sáva	
	9
Příběh o zázraku sv. pětipočetníků	
	11
Svět Starého zákona	
Starozákonní a judaistické pozadí paschálních událostí	
	12
Liturgika	
Výklad Božské liturgie (3. část)	
	15
Malý průvodce Svatou Zemí	
Zastavení šesté: Chrám Vzkříšení, Svatý Dvůr a Sv. Brána ...	
	18
Neznámý svět víry	
Blahodatný Oheň Velké Soboty	
	20
Z poučení starců	
Starec Porfýrios Kavso-kalyvita (2. část)	
	22
Zlatý křížek z Jeruzaléma	23
Z historie pravoslavlí v Brně	
80 let pravoslavného sborového zpěvu v Brně	
	25
Ze života naší farnosti	
Postřehy z diakonské služby u Božího hrobu	
	27
Aktuality	
	29
Aktuality z pravoslavného světa	31
„Nechte dítek přijít ke mně“	
Drahé děti, nadešel čas svaté Paschy	
	32
Zamyšlení	
Cesta k Bohu	
	34
vladyka Sergij Pražský (část 3.)	

Číslo 8/2005 Dobrého pastýře vydáno u příležitosti svátku Kristova Vzkříšení

Pro vnitřní potřebu vydává redakční rada brněnského pravoslavného věstníku „Dobry pastýř“. **Odpovědný redaktor:** Michal Dvořáček. **Členové redakční rady:** o. Marek Malík, Jaroslav Černocký, Jan Zbyněk Zavřel, Marie Zavřelová, Igor Smal-Stotskyj, David Sýkora, Vladimír Štěpánek a Pavel Nikolajev. **Další přispěvatelé článků:** Stefania Fasouli, Mirjana Malíková Stefanovič a Petr Křížek. **Grafická úprava:** Joakim T. Bílek, Jan Zbyněk Zavřel, na OpenOffice.org. Perokresby na obálce a v textu: o. Marek Malík. Fotografie na obálce: Ing. Petr Toner.

Kontakt: dobrypastyr.brno@email.cz

<http://www.pravoslavbrno.cz>